БҮГҮ ЧУРТГА РНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ. КАТЫЖЫҢАР!

ШЫН

ВКП(б) ТЫВА ОБКОМУНУҢ, КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕДИНИҢ БОЛГАШ АЖЫЛЧЫ ЧОННАРНЫҢ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИҢ ОРГАНЫ

№ 9 (2182). 1929 ЧЫЛДА ҮНДЕЗИЛЕТИНГЕН. | 1951 ч. январь 13, суббота. | Өртээ 20 көп.

БО ХҮНГҮ СОЛУНДА:

Москва хоорайның Сталинский соңгулда округу Москваның электризаводунга (1 арын).

Тыванын соңгулда округу: Кызылдың автотранспорт конторазында областың партия школазында (1 арын).

Г. Иванов. — Партия амыдыралы: Сургаалда айтырыгларынга улуг кичээнгей салыр (2 арын).

А. Константинов. — Дзауджикоу — соңгу Осетиянның найсылалы (2 арын).

Д. Онушпай. — Төрээн чуртуң чаагай чоруунга (2 арын).

И. Трофимов. — Мурнакчыларның дуржулгазын өөренир болгаш калбартыр (3 арын).

П. Сычев. — Дүжүттүң келир үедеги мастерлери (3 арын).

В. Барабанов. — Көдээ чурттакчыларның ботүндүрүүн чедиишкинниг чорудар (3 арын).

Редакция чагаалар (3 арын).

М. Сватиков. — Кинофикация ажылдакчыларының область хуралы (4 арын).

Б. Маскыр. — Кышкы спорт маргылдаалары (4 арын).

Ленин — Сталинның идеяларының улуг артык күштүү (4 арын).

ГРАФИК ЁЗУГААР ШАЛЫПКЫН АЖЫЛДААР

Бодунуң улуг Төрээн чурту дээш тайбың тургузукчу күш-ажылдың фронтузунга боттарының шылгарангай тиилелгелери дээш чөптүг чоргааралдың миннишкини-биле совет улус чаа 1951 чылче кирипкен. Бистиң алдарлыг коммунистиг партиявыс, улуг баштыңчы болгаш башкы эш Сталин чурттуң улус ажыл-агыйының күүлүг көдүрлүүшкүнү дээш бүгү улустуң социалистиг чарыжын организастааннар. Пиртияның, эш Сталинның гениальдиг удуртулгазының улуг ажылының кайгамчыктыг чаагай үре-түннелдери болза, коммунистиг тургузуушкунуун бүгү участоктарында тодаргай көстүп турар. Дайын сөөлүндеги беш чылдың колкол сорулгаларын совет улус хуусаа бетинде күүсеткен болгаш чаа-чаа тиилелгелерже оруктап идегелдии-биле бурунгаар бар чыдар.

1951 чыл болза, ажыл-агыйның болгаш культура тургузуушкунунуң улам ыңайгы чедиишкиннери дээш чарыштың демдээ-биле эгелээн. Совет кижилерниң күжениишкиннери үлетпүрүүн болгаш көдээ ажыл-агыйның чаа көдүрлүүшкүнү дээш демиселче, бойдусту чаартырының планын боттандырарынче, коммунизмниң тергиин улуг тудугларының тудуушкунунуң сталинчы планын күүседиринче, эртемниң болгаш уран-үүлдүң чаа-чаа чедиишкиннерин чеьдип алырынче угланган. Социалистиг Төрээн чурттуң чаагай чоруунга совет кижилериниң күш-ажылы болза, дайынның империалистиг кыпсыкчыларынга удур, тайбың дээш демиселдиң хөрээнге база улуг салыышкын болурун олар боттары көргүг эки билип турарлар.

Бистиң чурттуң күш-ажылчы чедиишкиннериниң улуг хөрээнге бодунуң төлептиг салыышкынын 1950 чылда тыва улус база киирген. Совет Тыванның ажылчы чоннарынга эрткен чыл болза, Ада-чурттуң чаагай чоруунга алдарлыг күш-ажылының чылы болган, база национал хевирлиг, социалистиг утка-шынарлыг экономиканы хөгжүдеринге улуг чедиишкиннериң чылы болган.

Бистиң областың чамдык үлетпүр бүдүрүлгелери эрткен чылда көскү түннелдерни чеьдип алган. Дааранылга комбинадының коллективи 1 миллион 440 муң рубльдиң продукциязын пландан ажыр берип, планны хуусаа бетинде күүседириниң болгаш ажыр күүседириниң талазы-биле боттарынга алган хүлээлгелерин алдарлыы-биле күүсеткен. Бүгү коллективтиң күштүг шудургу демиселиниң түннелинде декабрьниң бүдүрүлге планы 213 хууга болгаш чыл планы 121 хууга күүсетинген. Бо бүдүрүлгеде нормазын күүсетпейн турар чаңгыс-даа ажылчын чок, а даараныкчы Русанова декабрь планын 180 хуу, Глушакова—247 хуу кылдыр тус-тус күүсеткилээннер.

«Тыва тудуг» трестиниң инженер-техниктиг ажылдакчылары болгаш ажылчыннары 1950 чылдың планының күүселдезин 103,3 хуу кылдыр хандырганнар, алгы заводунуң коллективи 85 муң рубльдиң продукциязын пландан ажыр берип, декабрь планын 176,2 хуу күүсеткен. Массалыг социалистиг чарышты калбартырынга үндезилеп, Кызылдың аъш-чем комбинадының коллективи бодунуң ажылын экижиткен. Баштайгы чартык чылда чеьдип алдынган чедиишкиннерни быжыглавышаан, дээрбе коллективи далган чуурарының чыл планын 200 тонна, кылдыр база ажыр күүсеткен.

Бистиң партиявыс, эш Сталин совет кижилерни кажан-даа чеьдип алыышкынга оожургавас, чедиишкиннерге эмин эртир хандыкшывас деп кыйгырып турар. Бисте чамдык бүдүрүлгелер, чижээ, ыяш заводу, туйбу заводу, сапог кылыр мастерская ам-даа доктаатынган планнарын күүсетпээннер. Үлетпүр хөгжүлдезинге чаа-чаа тиилелгелер дээш демисежири—ол болза, хүннүң-не, ай санында-ла күрүне онаалгаларын күүседири болгаш ажыр күүседири болур. Бүдүрүлге бүрүзү доктаатынган күрүне планын ыяавыла чедиишкинниг күүседири,— дүрүм болур. Чаа чылдың баштайгы хүннеринден эгелээш шалыпчы ажыл—бистиң областың бүдүрүлге бүрүзүнүң бир дугаргы хүлээлгези болур. Бистиң планнарывыс дээрге, баш удур сагыш-даап билириниң планнары эвес, база даап бодаарының—планнары эвес, а удуртукчу органнарга ыяавыла херек болгаш бистиң ажыл-агый хөгжүлдевистиң угланыышкынын тодаргайлап турар айтыышкын—планнар болур деп эш Сталин өөредип турар.

Партияның ажыл-агый организакчыларының харылзааларын массалар-биле быжыдарының болгаш бүдүрүлге онаалгалары дээш демиселге массаларның идепкейлиг киржилгезин боттандырарының чугула аргаларының бирээзи болза, ажылчыннарның ниити хуралдары болур. Ажылчыннарның ниити хуралы — шүгүмчүлелдиң болгаш бот-шүгүмчүлелдиң массалыг индири болур болгаш администрацияның адаандан өрү ажыл-чорудулгазы дээш тускай хыналда, партия кежигүнү эвес ажылчыннарның коммунистер-биле болгаш удуртукчулар-биле боттуг харылзаазынга херек арга, күш-ажылдың стахановчу аргаларының делгеренгей пропагандазының бирээзи болур. Ол арга болза, бистиң областың бүдүрүлгелериниң хөй нуруузунда амдыгаа чедир эң кошкак ажыглатынып турар.

Чамдык бүдүрүлгелерде ажылчыннарның хуралдарын кончуг эвээш чорудуп турар дээрзин фактылар көргүзүп турар, база аңгы-аңгы удуртукчу ажылдакчылар политиктиг илеткелдерлиг хуралдарга кээп олуржурун болгаш аңаа чүве чугаалап санал бээрин, ажылчыннарның шүгүмчүлелдиг сагыындырыгларын болгаш өртектиг саналдарын өй-шаанда херекке ап көөрүн боттарының хүлээлгези деп санаалын турарлар. ВКП(б) Кызыл хооркомунуң бюрозу ажылчыннарның ниити хуралдарын чорударының дугайында айтырыгны чугаалажып көргеш, хүрэлдарны белеткээрин болгаш торударын экижидерин, мурнунда үлээп алдынган шиитпирлер дугайында албан черлериниң болгаш профэвилелдериниң организацияларының удуртукчуларының информациялар тургузарын практикалаарын, массаларның чоргаадыкчы идепкейин сайзырадып, база ук четпестерни чайладырынче, бүдүрүлгелериниң ажылын экижидеринче углаарын партия организацияларының секретарьлеринге, ажыл-агый болгаш профэвилелдериниң удуртукчуларынга хүлээткен.

Бистиң Төрээн чуртувустуң ажылчы чоннарының улус ажыл-агыйының бүгү адырларының хөгжүлдезинге улам бедик көргүзүглер чеьдип алыр дээн чүткүлү социалистиг чарыштың чаа күүлүг калбарыышкынында көстүп турар. Ленинчи-сталинчы улуг идеялар совет кижилерни чаа-чаа күш-ажылчы маадырлыг чоруктарже сеткил-сорук киирип турар,—ол идеялар болза, улуг сорулганы боттандырарының—коммунистиг ниитиделди тургузарының ады-биле совет патриотчуларның чүректеринге эвээжеп төнмес энергияны төрүп үндүрүп турар.

Бистиң мурнакчы бүдүрүлгевис бүрүзү хүннүң-не доктаатынган графигин күүседип, бот-өртекти чиигелделиг болгаш пландан ажыр күүсетинген онаалгаларның бедик шынарлыг продукциязын бээр ужурлуг. Бүдүрүлге планнары дээш чедиишкинниг демиселдиң эң чугула негелдези болза, партия организацияларының политиктиг массачы ажылын күштелдирери болур. Ооңбиле кады социалистиг чарышты удуртурунга профэвилелдериниң организацияларының ролю шиитпирлии-биле бедээн турар ужурлуг.

Эвилелдешкен болгаш автономнуг республикаларның Дээди Советтеринге болур соңгулдаларга төлептиг ужуражыры дээш ам калбарып турар бүгү улустуң чарыжы болза, 1951 чылдың планының большевикчи күүселдези дээш совет Тыванын үлетпүрүнүң бүгү ажылдакчыларының болгаш бүдүрүлгениң мурнакчыларының, чаартыкчыларының калбак шимчээшкининге чүмү-биле ажыглатынган турар ужурлуг.

Бедик дүжүт дээш

Улуг-Хем районда «Кызыл тук» колхозтуң тараажылары 1951 чылда бедик дүжүт алырынга хынамчалыг белеткелдерни РСФСР-ниң Дээди Совединге соңгулдалар хүнүң таварыштыр доозар дээш, соңгулда мурнунуң социалистиг чарыжын калбартып, часкы тарылганың бүгү белеткелдерни бедик темпиде чорудуп турарлар.

Үрезин арыглаашкынында 4 кижи үзүк чок ажылдап, олар эрткен каш хонуктарда 50 центнер кызыл-тас үрезинин арыглап алган.

Чер чемижилгези чыыр комсомолчулар бригадазы (бригадири эш Сержикмаа) ол ажылын үзүк чок чорудуп, январь 10-га чедир 150 центнер өдекти тарылга шөлүнде тажып алган. Чемижилге чыырын үргүлчүлеп турарлар.

Москва хоорайның Сталинский соңгулда округу

Иосиф Виссарионович СТАЛИННЫ

Электризаводтуң машина тудуушкунунуң заводунуң, Щербаков аттыг комбинаттың, электримеханик заводунуң болгаш инструмент заводунуң ажылчыннарының, албан хаакчыттарының ниити хуралдары РСФСР-ниң Дээди Совединин депутадынга кандидат кылдыр депшиткен

Москваның электризаводунда

Январь 9-та Москваның электризаводунуң ажылчыннары, инженерлери, техниктери болгаш албан хаакчыттары чеди муң чыгыы кижи РСФСР-ниң Дээди Совединиң депутадынга кандидатты депшидер дээш чыглып келгеннер.

Цехти лозуннар, плакаттар, туктар-биле шимипкен турган. Трибун кырында И. В. Сталинның улуг портредин чалап тургускан. Ооң кырында кызыл пөсте «Улуг Сталинга алдар!» деп лозуңну аскан.

Электрилампа заводунуң партком секретари эш В. Ф. Марсов хуралды ажыткан.

Хуралдың хүндүлүг президиумунга ВКП(б) ТК-ның Политбюрозун эш И. В. Сталинны баштадыр диңмиттиг адыш часкаашкыны-биле улуг байырлап соңгаан.

Бир дугаарында транспорматор заводунуң мастери эш Т. Т. Галкинге сөс берген. Ооң чугаалааны болза:

—Ленин — Сталинның партиязының удуртулгазы-биле чеьдип алдынган бүгү делегейге төөгүлүг тиилелгелериниң үезинде совет улус эвилелдешкен болгаш автономнуг республикаларның Дээди Советтериниң соңгулдаларынга белеткенип турар.

Бо хүн бисте, электрилампозаводчуларда — улуг байырлыг хүн болуп турар-дыр. Бис, Сталинчы Конституцияда бижитинген бодувустуң эргевисти боттандырыр, РСФСР-ниң Дээди Совединиң депутадынга кандидат депшидер дээш чыглып келген-дир бис.

Ынчангаш мен, Россия Федерациязының Дээди Совединиң депутадынга кандидат кылдыр кижи төрелгетениң улуг генийи, бүгү делегейге тайбыңның могаг шылаг чок демиселчизи, бистиң тиилелгелеривистиң организакчызы болгаш сорук киирикчизи, бистиң ынак баштыңчывыс болгаш башкывыс Иосиф Виссарионович Сталинны депшидер деп санал киирип тур мен. Диңмиттиг адыш часкаашкыны, эш Сталинга алдар болдурган лозуң кыйгырыглар: «Бистиң эживис болгаш башкывыс эш Сталин делгерезин!», «Төрээн Сталинга алдар!», «Улуг Сталинга ура!».

Совет улус бодунуң бүгү төөгүлүг тиилелгелерин шылгарангай баштыңчызы болгаш башкызы, ада-өгбези болгаш эжи Иосиф Виссарионович Сталинның ачызы-биле чеьдип алган. Бистиң эгээртинмес чуртувуста совет кижилер: Сталин — бистиң чоргааралывыс болгаш аас-кежиивис, бистиң келир чырык үевис — коммунизмге бистиң идегеливис. Гений Сталин ажылчы чоннарны мөңгези-биле чырыдып турзун! — деп чугаалап турарлар.

Бистиң улузувус эш Сталинның удуртулгазы-биле тайбыңның күүлүг лагерин баштап, бодунуң тугунуң адаа-биле демократтыг чурттарны болгаш бүгү-ле мурнакчы кижи төрелгетенни катыштырып турар.

Бис, совет кижилер дайынны күзевес бис. Бис тайбың чурттаарын болгаш делегейниң бүгү улустары-биле найыралдыг чурттаарын күзээр бис.

РСФСР-ниң Дээди Совединиң депутадынга кандидат кылдыр эш Сталинны депшитпишаан, бистер электризаводчулар, чүткүлдүг күш-ажылывыс-биле улуг Сталинга бодувустуң изиг ынакшылывысты болгаш бердингенивисти база катап көргүзер бис.

Электрилампазының заводунуң инструментальшик-дарганы эш М. Ф. Ловконун чугаалааны болза:

—Улуг баштыңчы болгаш башкы, бистиң эргим ынак Иосиф Виссарионович Сталинны Россия Федерациязының Дээди Совединиң депутадынга кандидат кылдыр депшидер дугайында саналды изии-биле деткип тур мен.

Эргим эштер — электризаводчулар, улам эки ажылдаар дээш бүгү күштеривисти салыылыңар, эживис болгаш башкывыс Иосиф Виссарионович Сталинга бодувустуң изиг ынакшылывысты болгаш бердингенивисти чүткүлдүг күш-ажылывыс-биле көргүзээлиңер!

☆ ☆ ☆

Ооң соонда трансформатор заводунуң кол конструкторунуң оралакчызы эш В. Г. Митрофанов чүве чугаалаан. Эш Галкинниң саналын деткивишаан, эш Митрофанов совет улустуң бүгү тиилелгелериниң сорук киирикчизи, ажылчы чоннарның аас-кежии дээш могаг-шылаг чок демиселчи — эш Сталинның дугайында сеткил-сагышты хайындырып турар чүвени чугаалаан.

Автотракторларның электри дериглериниң заводучда ВЛКСМ комитединиң секретари эш В. К. Сазонова аныяк электризаводчуларның мурнундан чүве чугаалаан.

—Бистер комсомолчулар, заводтуң бүгү аныяктары канчаар-даа аажок улуг өөрүшкү-биле РСФСР-ниң Дээди Совединиң депутадынга бир дугаар кандидат кылдыр бистиң баштыңчызыс, ада-өгбевис болгаш башкывыс Иосиф Виссарионович Сталинны депшидер дугайында саналды изии-биле деткип турар бис.

Заводтуң коммунистиг организациязының өмүнээзинден автотракторнуң электри херекселиниң заводунуң партбюро секретари эш В. Г. Алексеев чүве чугаалаан. Эш И. В. Сталинның кандидатуразын деткивишаан, ооң чугаалааны:

—Бистиң Төрээн чуртувустуң төөгүзүнде бүгү эң эки үүлдер большевик партияның, совет улустуң баштыңчызы улуг Сталинның ады-биле холбашкан.

Большевик партияның болгаш улуг Сталинның ажыл-чорудулгазы болза, улустуң эрге-ажыктарын олар хамыктың бедии кылдыр көрүп турар деп чүвени көргүзүп турар. Ынчангаш совет кижилер боттарының кайгамчыктыг чаагай келир үезинче бүзүрелдии-биле көрүп турарлар.

РСФСР-ниң Дээди Совединиң депутадынга кандидат кылдыр эш И. В. Сталинны депшидер дугайында саналды электризаводчуларның хуралы чаңгыс эп-сеткил-биле хүлээп алган.

Сталинский соңгулда округунуң соңгулда хуралынга баар 109 төлээлекчилерни хурал соңгаан.

Хуралдың киржикчилери эш И. В. Сталинга байырлыг чагааны улуг көдүрлүүшкүн-биле хүлээп алган.

Ниити хурал мооң адаанда доктаалды чагыс үн-биле бадылаан.

1. РСФСР-ниң Дээди Совединиң депутадынга Москва хоорайның Сталинский № 2 соңгулда округунуң талазы-биле кандидат кылдыр совет улустуң улуг башкызы, Ленинниң хөрээнин мерген угаанныг үргүлчүлекчизи, бистиң тиилелгеривистиң сорук киирикчизи болгаш организакчызы **Иосиф Виссарионович Сталинны** Москваның электризаводунуң ажылчыннарындан, инженерлеринден, техниктеринден болгаш албан хаакчыттарындан депшидер.

2. Москваның электризаводунуң ажылчыннарындан, инженерлеринден, техниктеринден болгаш албан хаакчыттарындан РСФСР-ниң Дээди Совединиң депутадынга Москва хоорайның Сталинский № 2 соңгулда округунуң талазы-биле кандидат кылдыр бадылатырар чөпшээрелин бээрин эш **Иосиф Виссарионович Сталиндан** дилээр.

Тыванын соңгулда округу

Иосиф Виссарионович Сталинны

Вячеслав Михайлович Молотовту, Георгий Максимилианович Маленковту, Климент Ефремович Ворошиловту, Николай Яковлевич Дьяковту

Кызылдың автотранспорт конторазының ажылчыннарының болгаш албан хаакчыттарының база областың партия школазының дыннакчыларының, башкыларының ажылдакчыларының ниити хуралдары РСФСР-ниң Дээди Совединиң депутаттарынга кандидаттары кылдыр депшиткен

Кызылдың автотранспорт конторазында

РСФСР-ниң Дээди Совединиң депутадынга кандидатты депшидер дугайында болур хуралдың чарлалы Кызылдың автотранспорт конторазының цехтеринге, салбырларынга январь 12 хүнүнүң ийиги чартыында калбарган.

Бүдүрүлгениң ажылчыннары, инженер-техниктери, албан хаакчыттары байырлалдыг кылдыр шиметинген делгем, токарьлер цехинге долдур чыглып келгеннер.

Хуралды коллективте профессионал эвилелиниң комитединиң даргазы эш Баранов ажыткан.

Хуралдың хүндүлүг президиумунга ВКП(б) Төп Комитединиң Политбюрозун улуг башкы Сталинны баштады бедик көдүрлүүшкүн-биле соңгаан.

Бир дугаарында автотранспорттуң область эргелелиниң начальниги эш Пономаренко сөс алган:

—РСФСР-ниң Дээди Совединиң депутадынга бир дугаар кандидат кылдыр бүгү делегейге тайбыңның тугунун улуг тудукчузу болгаш ажылчы чоннарның улуг баштыңчызы, башкызы эш И. В. Сталинны депшидер деп саналдыг мен—дээрге, хуралдың киржикчилери туруп келгеш диңмиттиг адыш часкап, улуу-биле байырлап турган. Оон ыңай улуг башкы Сталинның эң чоок соратниктери эштер В. М. Молотовту, Г. М. Маленковту, К. Е. Ворошиловту депшидер дугайында ооң киирген саналынга хуралдың киржикчилери бедик көдүрлүүшкүн-биле катышканнар.

РСФСР-ниң Дээди Совединге соңгулдалар талазы-биле № 609 Тыва соңгулда округундан РСФСР-ниң Дээди Совединиң депутадынга кандидат кылдыр ВКП(б) Тыва обкомунуң секретари эш Н. Я. Дьяковту автотранспорт конторазының коллективиниң мурнундан депшидер деп эш Пономаренконуң саналын стахановчу-электросварщик Гребенников, алдарлыг фрезеровщик Савенцев, токарь Кравцов, дежурный механик Кузнецов, токарьлер цехиниң начальниги Колопченко, кол бухгалтер Килин, аштакчы Лучихина, мотор цехиниң начальниги Рам болгаш өске-даа соңгукчулар бир үн-биле деткип, соңгулдалар хүнүнге, белек кылдыр кижи бүрүзү квартал планын хуусаа бетинде 125—170 хуу чедир күүседирин хүлээнгеннер.

Коллективтиң соңгулда мурнунуң ниити хуралындан РСФСР-ниң Дээди Совединиң депутадынга № 609 Тыва соңгулда округунуң талазы-биле кандидатка эш Н. Я. Дьяковту депшидер дугайында болгаш РСФСР-ниң Дээди Совединге депутатка кандидат кылдыр № 609 соңгулда округунга бадылатырар чөпшээрел бээрин эш Дьяковтан дилээр дугайында доктаалды чаңгыс үн-биле бадылаан.

Округтуң чөвүлел хуралынга баар ажылчы чоннарның төлээлекчилеринге эштер Пономаренко, Угльёв, Савенцев болгаш Барабанов оларны баштады 9 кижини хурал соңгаан.

Областың партия школазында

Областың партия школазының ишти, дашты байырлалда ышкаш кылдыр көстүп турган.

РСФСР-ниң Дээди Совединиң депутаттарынга кандидаттар депшидер дугайында хуралга школаның бүгү дыннакчылары январьниң 12-де хүндүскүнүң 3 шакта чыглып келгеннер.

Хуралды партия эге организациязының секретари эш Наксыл-оол ажыткан.

Бир дугаарында областың партия школазының директору эш В. Куренёв сөс алган. Ооң чугаалааны болза:

—Эргим эштер! Мен, РСФСР-ниң Дээди Совединиң депутадының кандидадынга улуг Ленинниң хөрээнин шынчы уламчылакчызы, коммунизмниң тургузукчузу, улустарның аас-кежииниң чогаадыкчызы, бистиң төрээн ынак баштыңчывыс болгаш башкывыс, бүгү улустуң депутатка кандидады Иосиф Виссарионович Сталинны депшидер саналдыг мен—деп, ол сөзүн төндүрбейн чорда-ла диңмиттиг адыш часкаашкыннары эгелээш, туруп ёзулааны-биле кады күштүг үргүлчүлээн.

Дыннакчы эш Даваа сөс алган,— Сталин—бо хүнгү Ленин. Ол болза совет улустуң бүгү делегейге ужурдузалыг тиилелгелериниң сорук киирикчизи. Ынчангаш, ол саналга сеткилимниң ханызындан катыжып тур мен. Большевиктер партиязында чоннуң күзелинден өске сонуургал чок. Ажылчы чоннуң аас-кежии дээш, бистиң чуртувуска коммунизмни тургузарыы дээш демиселге бодунуң бүгү энергиязын болгаш дуржулгазын, организакчы талантызын берип, эш Сталин-биле кады ажылдап келген, ооң эң-не чоок соратниги Вячеслав Михайлович Молотовту РСФСР-ниң Дээди Совединиң депутадының кандидадынга база депшидер саналдыг мен—деп чугаалаан. Эш В. М. Молотовтуң алдарынга адыш-часкаашкыннары үр үеде үргүлчүлеп турган.

Школаның II курзунуң дыннакчызы, соңгукчу эш Онишенко сөс алган:

—Шаандагы феодалдыг Тыва ам социалистиг область болуп хуулуп турар. Бистиң чурталгавыс дээш, бистиң уругларывыстың чурталгазы улам экижидип, чечектелзин дээш большевик партия, совет чазак, улуг Сталин улуу-биле сагыш-салып турарынга четирдивис! Эштер Куренёв, Даваа оларның саналдарын деткивишаан, мен болза, РСФСР-ниң Дээди Совединиң депутадының кандидадынга ВКП(б) Тыва обкомунуң секретари эш Николай Яковлевич Дьяковту база депшидер саналдыг мен (диңмиттиг адыш-часкаашкыны).

Коллективтиң ниити хуралы санал бергеннерге чаңгыс үн-биле катышкан. РСФСР-ниң Дээди Совединге соңгулдалар талазы-биле Тыванын № 609 соңгулда округунга бадыладыр чөпшээрелин бээрин эштер И. В. Сталин, В. М. Молотов, Н. Я. Дьяков олардан дилээр деп коллективтиң ниити хуралы доктааткан.

ПАРТИЯ АМЫДЫРАЛЫ

Сургаалда айтырыгларынга улуг кичээнгей салыр

ВКП(б) обкомунуң 1950 чылдың ноябрьде болган IV пленуму областың партия организациязының партийжи-организастыг болгаш партийжи-политиктиг ажылын моон соңгаар көдүрөрин партия организацияларындан негээн.

Советтиг Тыванның большевиктери экономиканың, ажылчы чоннуң амыдыралының социалистиг чаартылгаларын эң-не чугула сорулгаларын шиитпирлевишаан, хамыктың мурнунда иштики-партийжи болгаш политиктиг бүгү ажылдарның деңнелин бедидеринге үндезилээш, моон соңгааргы чедишкиннерни чеьдип шыдаарлар деп обкомнуң пленуму айыткан.

Большевик партия, ооң баштыңчылары Ленин биле Сталин партийжи-организастыг ажылда кол үүл болза, кижилерни шилип алыры болгаш күүселдени хынзаары болур деп партийжи ажылдакчыларны өөредип турар. Ынчаарга, күүселденің, хыналдазын организастаарының чардынмас кол кезээ болза, партия, советтиг болгаш ажылагыйның кудуку ажылдакчыларын үргүлчү сургаары болур.

Каадырларны сургаар болгаш өөредир чорукту партиядан удуртур партийжи ажылдың эң-не чугула кезээ кылдыр үргүлчү көрүп келген. Ам районнарның болгаш Кызыл хоорайның партия эге организацияларының отчёт-соңгулдалыг хуралдары эртип, партияның удуртур ажылынга ажылдың практик дуржулгазын шиңгээдип албаан чаа хөй аныяк коммунистер соңгутурган үезинде партийжи ажылга чаа кирген эштерге үргүлчүнүң сургаалдазын организастап, хүн-бүрүнүң дузаламчызын көргүзер чорук онза чугула ужурдузалыг болуп турар.

Партия райкомнары болгаш хооркому болза, партия организацияларының секретарьлерин партиямың үндүрүп турар директиваларының күүселдезиниң контролюн чорудар талазы-биле айтырыгларының дугайында база партияның иштики ажылының өске-даа айтырыгларының, дугайында үргүлчүнүң сургаалдазын чорудар хүлээлгелиг. Партияның хөй райкомнары, оларның секретарьлери болгаш өске-даа харыысалгалыг ажылдакчылары кудуку каадырларны сургаар ажылче чогуур кичээнгейни салбайн турар деп шуут чугаалап болур. Ынчангаш партия эге организацияларының секретарьлери партия райкомундан кандыг бир шиитпирни хүлээп алгаш ооң күүселдезин канчаар организастаарын, тургустунган сорулгаларны күүседирде үүден эгелээрин билбейн турары, хаая эвес болуп турар. Ындыг байдалдыг турында партия организациязының секретари ол шиитпирни коммунистерге медээ кылдыр дыңнадып аары-биле кызыгаарлатынып турар ийикпе, азы партия райкомунуң ажылдакчызының кээрин манап, шуут-ла шыг жап каан турар. Чугула болгаш шын шиитпир шак ындыг байдал-биле практика кырынга боттанмайн артып каап турар болгаш партия организациязының амыдыралынга кандыг-даа дузаны көргүспейн турар.

Эш Сталинның өөредип турары болза, шиитпирни хүлээп алганының сөөлүнде ооң салым-чаяаны ону күүседир талазы-биле организакчы ажылдан, ооң күүселдезиниң хыналдазын организастаарындан бүрүн хамааржыр. Хүлээп алган шиитпирни практика кырынга күүседир ужурлуг кижилер-биле дириг, боттуг ажыл, оларны эки сургаалда-биле хандырар чорук партия аппарадының ажылының кол хевири болур ужурлуг деп чүвени партия ажылдакчылары хамызы-биле билир ужурлуг.

Сургаалданың сорулгазы болза, хамыктың мурнунда шиитпирни күүседир ужурлуг ажылдакчыга дузалаары, шиитпирден үнүп турар сорулгаларны болгаш ооң ужур-дузазын, тайылбырлап бээри, кандыг хемчегларни кайы хуусаада күүседири чугула деп чүвени билиндирери болур ужулуг.

Ындыг-даа болза, сургаалданы шиитпирден үнүп турар сорулгаларны болгаш хуусааларны чүгле тайылбырлаары-биле болдура бээр болза, ол шын эвес болур. Сургаалданы чорудуп турар партия ажылдакчызының хүлээлгези болза, шиитпириң күүселдезин кандыг-кандыг хевирлер, методтар-биле организастаары чугулал деп чүвени айтып бээри болур. Ооң-биле кады ол шиитпириң күүселдезиниң ол хевирлери, мотодтары бүрүзүнге чаңгыс аай болбас деп чүвени билири эргежок чугула. Кайы бир колхозтуң, албан черинің организацияның тодаргай байдалынга хамаарыштыр, ол хевирлер, методтар аңгы-аңгы туруп болур.

Ынчангаш, шиитпирни күүседир талазы-биле ажылдың хевирин, методун айытпышаан, ол партия организациязының тодаргай байдалын, коммунистерниң белеткелиниң деңнелин, ооң ажылында кайы бир четпес үүлдерниң үнүп турар чылдагаанларын барымдаалаар херек.

Партия организациязының секретарин, азы өске ажылдакчызын сургап турар партия райкомунуң удуртур ажылдакчызын сургап турар партия райкомунуң удуртур ажылдакчызы болза шиитпирден үнүп турар ниити сорулгаларны күүседиринге эргежок чугула үүл болуп турар айтырыгның кол дөзүн аңаа тып бээр хүлээлгелиг.

Райкомнарның пленумнарының, райкүүскомнарның сессияларының болгаш өске-даа чөвүлел хуралдарның соонда партия организацияларының секретарьлериниң болгаш өске-даа ажылдакчыларның чөвүлел хуралдарын чыылдырар чорукту бүгү-ле районнарда практикалап турар. Райкомнуң, райкүүскомнуң чаныңа чөвүлел хуралдарны чыылдырар чорук сургаалданың база бир хевири болуру чугаа чок. Ындыг болзадаа, оларның четпес үүвези болза, ол чөвүлел хуралдарны хынамчалыг белеткел чокка нургулайында-ла дүвүдалаш-биле эртирип турары болур. Ооң ужурунда шак ындыг чөвүлел хуралдар анаа бир ээлчеглиг изидиишкин шынарлыг болуп эртип турары хаая эвес болгаш харын салган сорулга чеьдип алдынмайн турар. Чөвүлел хуралдарга нургулайында янзы-бүрү хөй санныг айтырыгларны тургузуп, оларны далаштыы-биле шиитпирлеп турар. Колдуунда-ла оларны кажан күүседирин айтып турар боордан өске, шиитпириң күүселдезин хандырар төлөде, партия ажылының кандыг-кандыг хевирлерин болгаш методтарын ажыглаар херектигил дээр дугайында айтырыгны мыыңай чугаалашпайн турар.

Сургаалданың хуралы бодунуң мурнунга салдынган сорулгазын чеьдип алган турар төлөде, партия райкому ону хынамчалыы-биле белеткээр, аңаа тургузуп чугаалажыр айтырыгны кичээнгейлии-биле бодап тургаш, белеткээр хүлээлгелиг.

Сургаалданың база бир хевири болза, партия организациязының секретарин болгаш өске-даа ажылдакчызын партия райкомунга келдирип, беседаны чорудары болур. Партия райкомунуң секретари болза, кудуку ажылдакчылар-биле тус-тузунда чорудар беседаже бүгү талазы-биле онза кичээнгейин салыр хүлээлгелиг. Секретарь беседаны чоруппушаан, кайы бир шиитпирни күүседирин канчаар организастаарының аңаа кымны, кандыг байдал-биле киириштиреринің, шиитпирни чедишкинниг күүседирин хандырарына чугула кандыг хемчеглерни канчаар чорутса чогуурунуң дугайында сүмезин бээр ужурлуг. Ындыг турбуда сургаалдың бо хевиринге чогуур кичээнгейивисти салбайн турарывыс хаая эвес болуп турар. Партия райкомнарының секретарьлери болгаш килдистер эргелекчилери беседаны кичээнгейлии-биле чорударынга уе-шакты тыпайн турар ийикпе, беседаны кайы бир айтыышкынны күүсетпээн дугайында партия организациязының секретарин кончуп чемелээр чугаа болдуруп турар боордан өске чүүнүң чылдагааны биле бо айтыышкын, азы шиитпир күүсетинмейн артканыл деп айтырыгже хандыкпайн турар.

Партия райкомнарының чамдык секретарьлери кудуку ажылдакчы-биле чугаалажырда, хөректеп кончуур харын чамдыкта, столду безин чудуруктап, партиядан үндүрер деп коргудуп турган, чорудар чаңчылды шиңгээдип алганнар. Шак ындыг чөгенчиг ажылдакчылар мону кудуку ажылдакчылардан негелдериг болурувусту көргүзүп турарывыс ол деп санап турарлар. Ындыг болзадаа чагырар дужаар чоруктуң большевикчи негелде-биле чүзү-даа дөмейлешпес деп чүве билдингир. Чижээлээргe, ВКП(б) Бии-Хем райкомунуң секретари эш Огаркин кудуку ажылдакчылар-биле хуралдарга болгаш беседаларга, үргүлчү кончутунар, чемелээр удуртукчу болур кылдыр оларның сагыжындан ыравас артып каар кылдыр шак ынчаар бодунуң чаңын көргүзүп турар. Партия организацияларының секретарьлериниң бир хуралынга эш Огаркин колхозтуң партия организациязының секретарин шуут дорамчылаар чорукка четкен турган. ВКП(б) обкомунуң бюрозу ооң командылаар стильди практикалап турары болбас дээрзин эш Огаркинге айыткан болгаш ажылдың шак ындыг большевикчи эвес методун дораан соксадырын негээн. Эш Огаркинниң база партияның Бии-Хем райкомунуң частырыы болгаш четпес үүлү болза, кудуку ажылдакчыларны сургаар ажылды херекте албааны, база шиитпириң күүселдезин чагырар дужаар чоруктуң хуузу-биле чеьдип алырын оралдажып турганы болур.

Партия райкомнарының чаныңа чыылдырып турар партия эге организацияларының секретарьлериниң семинарлары болза, сургаалданың улуг ужур-дузалыг база бир хевири деп чүвени айтыры чугула. Семинарның кичээлдерин эки-түннелдерниң калбак көргүзүлгелеринге үндезилээш, партия ажылының кандыг бир айтырыгларының талазы-биле ажылда болу берген четпестерни илередип чугаалажырынга үндезилээш чорудар болза, чүгле ынчаарда ам ажылды канчаар шыны-биле канчаар чорутса чогуур деп чүвени эки билип алырынга олар чугаа чок дузалаар.

Сургаалданың эң-не чугула база бир хевири болза, партия аппарадының ажылдакчыларындан колхозтарга, көдээ Советтерге, бүдүрүлгелерге үргүлчү барып турары болур. Партия организациязының ажылы-биле кичээнгейлиг таныжары, коммунистер-биле беседаны чорудары, үстүнде турар партия органының шиитпирин күүседир талазы-биле тодаргай дузаламчыны көргүзери сургаалданың эң-не билдиңгир болгаш ажыктыг методу болур.

Ооң ужурунда партия райкомунуң аппарадының ажылдакчылары кудуку ажылдакчыларны ол черлеринге барып сургаары-биле колхозтарның, совхозтарның, бүдүрүлге, албан черлериниң партия эге организацияларынга үргүлчү барып турар хүлээлгезиниң херээ ол-дур. Партия райкомнарының аппарадының ажылдакчыларының практиказында улуг четпестер болза, ол черлерге барганда партия организацияларының секретарьлерин, оларның оралакчыларын болгаш бюро кежигүннерин партия ажылының айтырыглары-биле сургаар херекти олар шуптузу боттандырбайн турары болур. Инструкторлар, килдистер эргелекчилери, харын-даа партия райкомнарының янзы-бүрү айтырыгларының талазы-биле көдээ үнер төлээлер болу берген тургулаарлар, ынчангаш партия организацияларынга практиктиг дузаламчыны көргүспейн турар болгаш оларны сургавайн турар.

Партияның хөй райкомнары инструкторларын болгаш пропагандистерин, партийжи ажылга шуут хамаарылга чок янзы-бүрү айтырыглар-биле ажаанзырадып оларны шын эвес ажыглап турар. Инструкторларны ажыглап турарында ындыг хоозун практиказын соксадыр херек. Райкомнарның аппарадының бүгү ажылын, сургаалданың айтырыглары эң-не чугула черни эжелеп турар кылдыр, райкомнуң секретари сургаалдаңы бодунуң ажылының бир дугаар ээлчегиин сорулгазы болдурган турар кылдыр тургузар херек. Чүге дээрге, секретарьвиң сургаалдазы болза, эң-не мергежилдиг, эң-не авторитеттиг сургаалда болур.

Партия райкомунуң ажылдакчыларының сургаалдазы мергежилдиг болур төлөде, оларга эргежок чугула үүл болза, боттарының билиин үргүлчү сайзырадыры, боттарының партийжи арга-мергежилин бедидери болур. Партия райкомунуң аппарады партия райкомунуң бир дугаар секретариндеп эгелээш шуптузу үргүлчү өөренир чоруктуң эргежок чугулазы ол болур-дур. Партия комитеттериниң чамдык удуртукчулары ону чамдыкта билбейн турарлар — боттары өөренмес, партия ажылының практиказын багай чырыдып турар болгаш аппараттың ажылдакчыларының өзүп доругарынга дузалашпайн турар, партия райкомунуң килдистер эргелекчилерин, инструкторларын сургаар ажылды багай боттандырып турар.

Партия ажылының талазы-биле четпес билиг болза, аппараттың өөредилгезин болгаш тайылбырлаар ажылды сагыш човап, ону чедишкинниг тургузарының орнунга, шуут-ла чагырар дужаар, ажылдакчыларны кончуур чемелээр, херек кырында оларны бодундан ырадыр идип турар байдалга партия райкомнарының секретарьлери чедирип турар. Шак ындыг байдал партияның Улуг-Хем райкомунуң бир дугаар секретари эш Аракчааның ажылының практиказынга турган. Херектің ужурунуң кандыг-даа тайылбыры чокка ооң үргүлчү кончутунар практиказы болза, партия райкомунуң аппарады бир кезек үеде аңаа айтырыг безин тургуспас бойдалга чедирген болгаш олар хомудалдарны, чагааларны чорудуп турганнар. ВКП(б) обкому эш Аракчааның бо частырын шыңгыы эткен болгаш ажылдың шын эвес методун өскертирин районнуң партия организациязының удуртукчузу болур аңаа дааскан. Шак ол ышкаш четпес чорук партияның Таңды райкомунуң секретари эш Манюковтуң ажылынга база турган.

Партийжи удуртулганың деңнелин бедидер сорулга болза, сургаалданың айтырыынче хамыктың мурнунда удуртур ажылдакчылардан онза кичээнгейни салырын негеп турар.

Партия ажылының практиказычда сургаалданы организастаар херекче шыңгыызы-биле көөр чорук партия организацияларының арга-мергежилин бедидеринге болгаш партияның болгаш чазактың директивтерин чедишкинниг күүседиринге дузалаар деп чүвеге чигзиннинг чок.

Г. ИВАНОВ,

ВКП(б) обкомунуң партия, профэвилелдер болгаш коммомол органнарының килдизиниң эргелекчизи.

ДЗАУДЖИКАУ—СОҢГУ ОСЕТИЯНЫҢ НАЙСЫЛАЛЫ

Холушкак үнүштүг шыргай арыг-биле дуглатынып алган даглар эдээнде Соңгу-Осетин АССР-ниң найсылалы—Дзауджикау хоорай чараш шевергин кылдыр чапты бергеп чыдар. Аяс хүнде кажан Казбектиң агарып чыдар бедик сүвүр сыны ногаан парктарга болгаш шугум-дег дорт кудумчуларга чораан кижилерге тодаргайы-биле көстүп турар. Ылаңгыя аяс хүнде Дзауджикау эң чараш болуп турар.

Дзауджикауну латин дылдан очулдурарга «Дзауага сууржугаш» дээн Всенно-Грузин округтуң өгезинде турар ол суурнуң чанынга 18 векте хаанныг чазак даг чуртугларның национал-хосталгалыг шимчээшкинин базарынга херек бодунуң кол чөлен-кижи-Владикавказты тургузуп алган турган. Октябрьниң социалистиг Улуг Революциязының тиилелгезиниң сөөлүнде дагжыларның амыдыралы шуут өскерилген, а Владикавказтың турган черинің орнунга чаа социалистиг хоорай өзүп үнүп келген.

Осетиннер боттарының найсылалынга кончуг ынактар. Бо хоорайга Пушкин, Грибоедов, Лермонтов, А. Н. Островский болгаш пролетарның улуг чогаалчызы Максим Горький олар база чорааннар.

Дзауджикауга үр үеде осетин ураи чогаалдың үндезин салыкчызы Коста Леванович Хетагуров чурттап турган. Ооң хөөрү хоорайның районнарының бирөөзи—Верхне Осетин сууржугашта чыдып турар. Ында К. Л.Хетагуров аттыг осетин литератураның музейи туруптурар.

Дзауджикаунуң төөгүзүнде большевик партияның шылгарангай ажылдакчылары Г. К. Орджоникидзе болгаш С. М. Киров оларның аттары алдын үүктер-биле бижитинген.

1918 чылдың апрельде В. И. Ленинниң болгаш И. В. Сталинның инициативазы-биле мурнуу үүктүң онза комиссарынга томуйлаткан Серго Орджоникидзе Владикавказка большевик партияны долгандыр ажылчы чоннарны сырый катыштырар ажылды баштаан болгаш контрреволюцияга удур идепкейлиг демиселди чоруткан. Революцияның чалбыыштыг трибуну Сергей Миронович Киров болза, Октябрьвиң социалистиг Улуг революциязының тиилелгезиниң сөөлүнде Владикавказтың большевик партиязының организациязын удуртуп турган.

Дзауджикауда Г. К. Орджоникидзениң болгаш С. М. Кировтуң музейи бар. Ол музейниң ажытынган хүнүнден бээр 15 чыл иштинде бистиң Төрөөн чуртувустуң бүгү крайларындан аңаа 150.000 өскурсантылар чораан.

Октябрь революциязынга чедир Дзауджикау болза, чавыт багай казанак бажыңнарлыг тар болгаш хирлиг кудумчуларлыг өөн болгаш чыъдып калган хоорайжыгаштарының бирөөзи болуп турган. Ол болза, дүжүметтерниң, садыгжыларның, шеригден халашканнарның, даштыкы колониваторларның хоорайы турган. Суг дамчыдар чер, трамвай болгаш багай электростанция даштыкы кижилерге хамааржып турган. Владикавказтың ажылчы чону багай хирлиг суг ижип турган.

Владикавказты деникиннерден шуут хостаанының сөөлүнде 1920 чылдың мартта хоорайга чаа амыдырал өгелөөн.

1920 чылдың ноябрь 17-де аңаа Терская областың улустарының съездизи болган. Индирден улуг баштыңчы эш Сталин ол черни Дагның автономнуг Совет Республиказы кылдыр байырлалдыы-биле чарлаан. Республиканың найсылалының дугайында „чугаалавышаан эш Сталинның чугаалааны болза, „Мээң хууда бодап турарым болза, Терская областың бүгү улустары-биле харылзаалыг, ындыг төп чер Владикавказ болур ужурлуг“. (И. В. Сталин. Чогаалдар, том 4, арын 404).

1936 чылдың төнчүзүнде Дзауджикау болза, катап тургустунган Соңгу-Осетин АССР-ниң найсылалы болу берген.

Сталинчы беш чылдарның үезинде Соңгу-Осетияның найсылалы республиканың улуг индустриальдиг болгаш культурлуг төвү кылдыр өскерилген. Хоорайда чаа-чаа бажыңнар, школалар, культураның ордулары өзүп келген. Чоокта чаала куруг турган черлерге шилдин, крахмалдың болгаш булгаар заводтары сайзырап өскен. Бичии ус-тывыш мастерскаяларының орнунга чиик үлетпүрнүң бүдүрүлгелери ажылдап турарлар. Чижээ, Киров аттыг даараныла фабриказы, тараа заводу, эвт комбинады болгаш өске-даа.

Дзауджикауда бирги чергениң суг дамчыдар чери болгаш каналчыткан четки тургустунган. Терек хемни кежилдир ийи көвүрүг турупкан. Хоорайның кол-кол кудумчуларын даш-биле кылып каан.

Шаанда Владикавказка чаңгыс-даа дээди өөредилге чери чок турган. Ам Дзауджикау—дээди өөредилге черлериниң болгаш техникумнарның хоорайы болган. Мында Эвилелде эң улуг институттарның бирөөзи болур өөнүг металлдарның институду тургустунган. Ол институт дагжы-инженерлерни белеткеп турар. Соңгу Осетинияның көдээ ажыл-агый институду чуртка көдээ ажыл-агыйның 500 ажыг бедик билиглиг тускай өртемниглерин чылдың-на берип турар. Соңгу Осетияның Коста Хетагуров аттыг башкы институду он чыл иштинде туруп келген, ында 1500 студентилер өөренип турар. Ооң белеткеп үндүрген тускай өртемниглери бистиң чуртувустуң бүгү крайларында ажылдап турарлар.

Хоорайның төп ортузунда национальдың болгаш орус шии театрлары туруп турар. Оларның сценазында Соңгу Осетияның өөрүшкүлүг колховчу күш-ажылын, ажылчыннарның амыдыралын көргүзүп турар шиилерни үндүрүп турар. Совет шиичилер Треневтиң „Любовь Яровая“, Чирсковтуң „Тиилекчилер“ болгаш өскелериниң-даа шиилери көрүкчүлерге улуг чедишкинниг болган. Республиканың ажылчы чоннарынга херек чүс-чүс концерттерни күрүнениң симфоннуг оркестри, база Соңгу Осетия АССР-ниң ыры болгаш танцы ансамбли көргүскеннер.

Дайынның чылдарында когараан хоорайларның бирөөзи Дзауджикау болган. Фашистер хоорайже чүс-чүс бомбаларны самолёттардан октаан, артиллерияның муң-муң снарядтарын үндүр аткан. Ынчалза-даа фашистер Дзауджикауже кирип шыдаваннар. Хоорайның чурттакчылары муң-муң ДОТ-тарны тудуп тургузуп алгаш чүве өдүп шыдавас быжыгланыш кыынарның шугуму-биле хоорайны бүзөөлеп алгаш турганнар. Дзауджикаунуң кудумчуларынга баррикадаларны, танкага удур камгалалдарны тургускан.

Ооң сөөлүнде Совет Армияның шиитпирлиг согуушкуннарынга таварышкаш, фашистиг арааттаннар барыын талаже чаштай бергеннер, а Осетияның ажылчы чоннары боттарының ынак найсылалын катап тургуварынче кирипкеннер.

Дзауджикау хүннүң-не чараш болуп бар чыдар. Бо өрткен чылын ооң кудумчуларынга муң-муң үнүштерни болгаш чемиштиг ыыштарны олурткан. Чурттакчыларның инициативазы-биле хоорай артында тергиин улуг суг бассейни тургустунган.

Соңгу Осетияның найсылалы бо хүн кайгамчык чараш болуп турар, а даарта коммунизмниң бедик бажынче бүзүрелдии-биле бурунгаарлап чоруп олурар бистиң Төрөөн чуртувустуң бүгү хоорайлары ышкаш улам-на чараш болу бээр.

А. КОНСТАНТИНОВ.

Төрээн чурттуң чаагай чоруунга

Эрткен 1950 чыл болза, анаа-ла бир чыл эвес, харын төөгүлүг болгаш тиилелгелиг чыл болган.

Дайын сөөлүндеги сталинчы беш чыл планының күүселдезин бистиң чуртувус бо чылда дооскан.

Коммунизмни тургузары дээш күчүлүг күш-ажылчы шимчээшкинде, улуг ССРЭ-ниң бүгү улустары-биле кады чаңгыс одуругда совет Тываның ажылчы чоннары, ооң иштинде Таңды районнуң ажылчы чоннары база чоруп турарлар.

Районнуң көдээ ажыл-агыйының ажыл-ишчилери 1950 чылда чаа дүжүттү алган. Тараа дужаарының планы 115 хуу, дүктү—117 хуу күүсеткен, күрүнеге өөт дужаарының планы ажыр күүсетинген.

Тараа дээш, часкы тарылганы чедишкинниг чорудары дээш, тараның чайгы ажаалгазын болгаш дүжүттүң күскү алыышкыны дээш демиселде чаа кижилер—боттарының кызымак күш-ажылы-биле болгаш техниканы ханы билири-биле күш-ажылдың бедик көргүзүглерин чеьдип алган, колхоз бүдүрүлгезиниң чаартыкчылары өскен. Тараа ажаап алыышкынының үезинде комбайнёрларның социалистиг чарыжы калбарган. Ол шимчээшкиннің өгелекчизи болгаш тиилекчизи Александр Дмитриевич Бобков сезоннуң үезинде 867 гектар тарааны ажаап алган болгаш 1250 тонна тарааны бастырган.

Дүжүт алыышкынынга комбайнчы эштер Ураков, Дремлюков, Рыженков болгаш Сторожёв олар эки түннелдерни чеьдип алганнар.

Таңды районнуң ажылчы чоннары Александр Дмитриевич Бобковтуң алдарлыг күш-ажылын бедиибиле үнелеп, ону районнуң ажылчы чоннар депутаттарының район Совединиң депутадынга соңгааннар.

„Кызыл партизан“ көдээ ажылагый артелиниң хойжузу эш Оюн Аранчинович Ноокай алдарлыг ажыл-ишти кылган, ам ажылчы чоннар депутаттарының область Совединиң депутадынга соңгутурган.

Эш Ноокай хойнуң баш санын өстүрерин чыл бүрүде чеьдип ап, бодунга даандырган 100 төрүүр хой бүрүзүнден 120 хураганнарны ажаап ап турар.

1950 чылда район иштинде улус өөредилгезиниң талазы-биле улуг чедишкиннер чеьдип алдынган. Өөреникчилерниң саны 20 хуу өскен, бир чаа чеди чыл школазын тудуп тургускан болгаш 2 чеди чыл школазын чаартып септөөн.

Өөреникчилерниң саны өскениби-биле холбаштыр башкы каадырларның саны база өскен, олар ам 111 кижи болуп турар.

Башкы Михайлюк Наталья Павловна область Совединиң депутадынга соңгуткан, Бай-Хаак ортумак школазының өөредилге эргелекчизи Тамара Васильевна Яременкога РСФСР-ниң алдарлыг башкызы деп хүндүлүг атты тывыскан.

1951 чаа чылды төлептиг уткуурунга белеткенмишаан, Бай-Хаак МТС-зиниң коллективи улуг чедишкиннерни чеьдип алган.

Дөрт дугаар кварталда 11 тракторларны септөөр деп планнааш, 20-ни септеп алган. Стахановчу токарь, область Совединиң депутады эш Шитов хүн-бүрүнүң нормазын 200 хуу күүседип турар, стахановчу дарган Николай Шитов күш-ажылдың бүдүрүкчүлүг чоруун 150 хууга чедирген, токарь Л. Адаева хүн-бүрүнүң планныг сорулгаларын ийи катап ажыр күүседип турар.

Ол ышкаш тракторлар септелгезинде трактористер Галочкин, Рыженков, Петухов, Коровин, Ермолаев олар эки ажылдап турарлар. Олар тракторларны эки шынарлыг кылдыр септеп турарлар.

Бүлүрүлге комбинадының ажылчыннары бүдүрүлге программазын хуусаа бетинде күүсеткеш, чаа чылды алдарлыг уткааннар.

Стахановчу эштер Баранов болгаш Вахрушев олар чазаныкчылар болуп ажылдавышаан, пландан дашкаар дыка хөй бажың херекселдерин бүдүрүп кылганнар.

Даараныкчылар эштер Данилова болгаш Смирнова олар кончуг эки ажылдап турарлар. Бүдүрүлге планын күүсеткенинден аңгыда бүдүрүлге комбинадының коллективиниң база бир улуг чедишкинни болза, чаа электрини тургузуп алганы болур, ам район төвү электри чырыткызы-биле хандыртынган.

Д. ОНУШПАЙ.

Район Совединиң бир дугааргы сессиязы

Чоокта чаа ажылчы чоннар депутаттарының Барыын-Хемчик район Совединиң бир дугаар сессиязы болуп эрткен.

Сессияга болган мандат комиссиязының илеткелин бадылаан соонда организастыг айтырыгны чугаалашкаш, район Совединиң күүсекчи комитедин 7 кижи составтыг соңгаан. Район Совединиң күүсекчи комитединиң даргазынга Чанзан-оолду, даргазының ораакчызынга Яркинни, секретаринге Белекейни бадылаан.

Дараазында райкүүскомнуң килдистер эргелекчилерин болгаш район Совединиң чанында үргүлчү ажылдаар комиссияларны тургузуп бадылаан.

К. ЭМЕР-САРЫГ.

„Трудовик“ колхозтуң үлегерлиг малчыны

Барыын-Хемчик районунда „Трудовик“ колхозтуң инек ажаакчызы Сюрюңчап колхоз туруп келгенден бээр ол ажылынга идепкейлиг ажылдап келген. 1950 чылдың эгезинде ооң холунга колхозтуң бежен шаа баш улуг мыыстыг малы турган, мал бажы өстүрериниң күрүне планын доллур болгаш ажыр күүседири-биле төрүүнген чаш бызааларын 100 хуу камгалап, доруктур азыраанынбиле ооң ажаап турар малының бажы 1951 чылдың январь 1-ге чедир 128 хуу өскен.

Эш Сюрюңчап 1950—1951 чылдарның кыжынында малды хүр кыш ажырар дээш күзүн бодунуң кызымакай күш ажылы-биле белеткеп алган 3,5 тонна немелде сигенин кыштаанда сөөртүп алган. Чаш малдарга 2 чаа кажааларны тудуп албышаан, бир кажааны септеп алган. Эрткен отчёттуг чылдың дургузуында эш Сюрюңчап 316 күш хүнүн ажылдап ап, идепкейлиг ажылының үлегерин өске колхозчуларга көргүзүп турар.

Х. ДОЗУРАШ.

Мурнакчыларның дуржулгазын өөренир болгаш калбартыр

Социалистиг чарыш болза, бистиң чуртувустуң үлетпүрүн, транспортун болгаш көдээ ажыл-агыйын дүрген сайырадырының кол үүлү болуп турар. Стаханов шимчээшкини—күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидериниң оруун ажыдып турар социалистиг чарыштың дээди чадазы болур.

Социалистиг чарыш бистиң чуртувуста шагда-ла массаның херээ болган. Бүдүрүлгениң мурнакчыларының - чогаадыкчы дуржулгазын өөренир болгаш ону бүдүрүлгеге шиңгээдир чорук партия болгаш профэвилелиниң организацияларының, ажыл-агый организацияларының удуртукчуларының кол сорулгазы болур. Стахановчу күш-ажылдың дуржулгазын өөренир болгаш ону бүдүрүлгеге шиңгээдир чорукка мастерлер болгаш инженерлер шиитпирлиг рольдү ойнаар ужурлуг.

Бистиң областың үлетпүр бүдүрүлге черлеринде, транспортта, тудугда, даг үлетпүрүнде күш-ажылдың бедик бүдүрүкчүлүүн көргүзүп турар стахановчу-чаартыкчылар эвээш эвес. Нарын алдын уургайында забойщик эш Топтуг-оол Күжүгет даг үлетпүрүнүң дээре мастерлериниң бирээзинге санадып турар, ол ам ийи беш чылдың нормазын күүседип каапкан.

Кызылдың алгы заводунда сураглыг кидис идик өйүкчүзү область Совединиң депутады эш Хүрекпен бодунуң мергежилин улам бедитпишаан, ажыл шагын төп ажыглап турарының хараазы-биле чаңгыс смена иштинде үргүлчү ийи норманы күүседип турар.

Ыяш заводунда хирээ таарыштырыкчызы эш Тамбил хирээни биззээринге нормада көрдүнгениниң ыракта эвээш шакты үндүрүп турар болгаш ооң биззээн хирээзиниң шынары тергиин эки болуп турар. Ол-ла заводтуң мебель кылыр цехинде ажылдап турар бызаңчы эш Носков нарын чазанығның мергежээн мастери болуп турар. Ооң бүдүрүп үндүрүп турар продукциязының шынары тергиин эки болгаш үлүг нормазын үргүлчү 150—200 хуу күүседип турар.

Автотранспорт конторазында ажылдап турар слесарь эш Воеводин болгаш токарь фрезеровщик эш Савинцев олар күш-ажылдың бедик бүдүрүкчүлүүн берип турары-биле алдаржып турарлар. Ооң-биле чергелештир олар бодунуң бүдүрүлгезинде чаартыкчылар болгаш бот-тывынгыр чогаадыкчылар болуп турарлар. Бистиң областың автотранспортчуларының аразында чүсмуңчуларның шимчээшкини калбарып турар. Союззаготтранстың авторотазының чүс-муңчу чолаачызы область Совединиң депутады эш Константин Безотечествонуң үлегерин эдерип, областың хереглекчилер эвилелиниң чолаачызы эш Батаргин, автотранспорт конторазының чолаачылары эштер Потылицын, Панасюра болгаш өскелер-даа капитал септелге чокка боттарының машиналары-биле 100 муң километр маңнаашкыннарны чорутканнар. Чүсмуңчу чолаачылар автомашиналарның чүгле дүрген маңнаарын хандырып турар эвес, харын ооң-биле кады олар кывар болгаш чаар материалдарны хөйү-биле камнап ап турарлар.

Бүдүрүлгениң стахановчуларының дуржулгазын өөренир болгаш ону бүдүрүлгеге шиңгээдир талазы-биле ажыл бистиң областа кончуг багай чоруп турарын демдеглээри чугула. Чурт үлетпүрүнүң бүдүрүлгелеринде стахановчуларның дуржулгазын өөренирин амдыгаа чедир организаставаан. Кызылдың ыяш болгаш алгы заводтарында, база туйбу заводунда ол дугайында чүгле чугаалар чоруп турар боордан башка херек кырында кылган чүве чок болуп турар. Чурт үлетпүрүнүң бүдүрүлгелериниң директорлары, партия болгаш профэвилелииниң организациялары стахановчуларның үлегер дуржулгазын өөренир болгаш ону калбартып нептередир чоруктуң чугулазын чедир үнелеп көрбейн турарлар.

Күш-ажылдың мурнакчы методтарын өөренир болгаш ону шиңгээдип нептередириниң бүгү ажылдарын углап баштаар хүлээлгелиг черлер болур областың чурт үлетпүрүнүң болгаш үлетпүр бүдүрүлгелериниң ажылдакчыларының, профэвилелиниң обкомунуң удуртукчулары ол чугула ажылды херекке албайн турар чорук окта таарышпас.

Коммунизмниң улуг тудуглары совет кижилериниң улуг чогаадыкчы күштерин хайындырып үндүрген. Социалистиг чарыш бистиң чуртувуска чаа-чаа тиилелгелерни эккеп турар. Бистиң областың шупту бүдүрүлгелеринге социалистиг чарышты болгаш стаханов шимчээшкинин бүгү хемчеглер-биле калбартыр чорук ажыл-агый организацияларының удуртукчуларының болгаш партия, профэвилелдериниң болгаш хөй ниити организацияларының бо үеде тергиин чугула сорулгазы болуп турар.

Эвилелдешкен болгаш автономнуг республикаларның Дээди Советтериниң соңгулдаларынга бүдүрүлге талазы-биле чаа-чаа чедиишкиннерлиг ужуражыр дээш, 1951 чылдың ажыл-агый планнарын чайгылыш чок долдур болгаш ажыр күүседири дээш бистиң, бүдүрүлгелеривистиң ажыл-ишчилериниң кижи бүрүзүн стахановчуларның деңнелинге көдүрүп үндүрери дээш большевикчи ёзу-биле ажылдаары бистиң областың чурт үлетпүрүнүң бүдүрүлгелериниң удуртукчуларындан, партия, профэвилелдериниң болгаш комсомол организацияларының удуртукчуларындан онза негетинип турар.

И. ТРОФИМОВ.

Аныяк ажылдакчының чонга алдары

Ажылчы кижиниң шынчы, ак-сеткилдиг күш-ажылы болза, кажан-даа бедик алдар хүндүлүг болур. Бай-Тайга райпозунуң чайнаязында эш Чимисмаа 1948—1949 чылдарда эки ажылдап келген. Ооң соонда сөөлгү чылда эш Чимисмаа кол повар ажылынга депшээн. Ол болза, мырыңай-ла аныяк ажылдакчы, бодунуң идепкейлиг сонуургалы-биле повар мергежилди дүрген шиңгээдип алган.

Эң-не баштай ол, район төвүнде чеди чыл школазының столоваязынга ажылдап кирген турган. Ооң бээр-ле эш Чимисмаа ниитиниң чемненилге черлериниң ажылынга шудургуу ажылдап келген. Ол аныяк ажылдакчы бодунуң билиин бедидер дээш кызымак чүткүлүн салган. Чер-чер Советтериниң соңгулдалары-биле эш Чимисмаа Бай-Тайга район Совединиң депутадынга соңгутурган. Ажылчы чоннарның идегелин ол бүзүрелдиг күүседип шыдаар.

С. КҮДЕРЕК

Депутат—малчы

Чөөн-Хемчик районда «Коммунизмче орук» деп колхозтуң инек малдакчылары коммунист эш Ханды, ооң кадайы эш Мыйдок боттарының ажылынга харыысалгалыг, ак-сеткилдиг ажылдап турарлар. Олар колхозтуң ниитилештирген малы дээш, кыштың соогу-даа, чайның изии-даа дивейн ажылдап турарлар.

Олар бир чайын инектерни эки одарлыг черлерже 2—3 удаа көжүп тургаш одарладып турарлар. Малды кыжын база-ла тускай план ёзугаар одарладып турар.

1950 чылда 26 төрээн инектериниң бызааларын бүрүнү-биле доруктурган. Бызааларның доруктурулгазы болгаш семиртилгези дээш эш Мыйдок эң-не улуг сагыш салып келген.

Бодунуң карак-кызыл күш-ажылы-биле колхозтуң хөрээнге бердингенин көргүскен эң эки колхозчу эш Мыйдокту Чөөн-Хемчик район Совединиң депутадынга соңгаан. Ажылчы чоннарның бедик идегелин шынзыдар дээш эш Мыйдок ам улам-на чүткүлдүг ажылдап даар.

М. ООЛЧУКАЙ

Эки ажылдыг бухгалтерлерни шаңнааны

Кызылдың хоорай Совединиң күүскому ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйын хөгжүдериниң болгаш катап тургузарының беш дугаар күрүне чөөлизиниң отчёт-даңзызын эки кылганын демдеглевишаан, 14 идепкейлиг бухгалтерлерни шаңнаан: Сайгутинаны (партшкола) — 250 рубль-биле, Сватикованы (облпотребсоюз)—250 рубль-биле, Килинни (автотранспорт) —250 рубль-биле, Бологовту (тудуг трестизи) — 250 рубль-биле, Назаровту (облОНО)-200 рубль-биле, Барабанованы (дааранылга комбинады)—200 рубль-биле болгаш өскелерни-даа—шупту 3000 рубль-биле тус-тус шаңнагылаан.

И. МААДЫР-ООЛ.

Агротехника өөредилгези

Көдээ ажыл-агыйны хөгжүдүп сайырадырынга агро-зоотехника эртемнери чугула негетинип турары-биле ССРЭ-ниң көдээ ажыл-агый министерствозунуң доктааткан программазын ёзугаар Кызыл районнуң колхозтарында эрткен чылдың ноябрьден эгелеп 8 кезек черде агротехниканың болгаш 8 кезек черде зоотехниканың бөлгүмнери өөредилгелерин эгелээннер.

Өөредилгениң 200 шактыг программазын ёзугаар неделя бүрүзүнде 2—3 удаа өөренип турар, өөреникчилериң даңзызын колхоз баштаар черлери болгаш партия эге организациялары бадылаан.

Колхозтарда агро-зоотехника өөредилгезин районда көдээ ажыл-агыйның тускай эртемниглери башкылап турарлар, чижээ, район көдээ ажыл-агый килдизиниң кол зоотехнии Горячева, улуг зоотехниги Павлов, МТС агроному Иванов, агроном Тутюбеева болгаш оон-даа өскелер.

Агро-зоотехника бөлгүмнериниң ажылдары Эәрбек сумузунда „Бай-Булуң", „ТАРН 12 дугаар улуг хуралы", Таспы сумузунда „Черби", „Чкалов" колхозтарда организастыг чоруп турар. Ол колхозтарның баштаар черлери бөлгүмнерни оран-сава, стол, сандай, от, чырыткы болгаш өске-даа үүлдер-биле өй-шаанда хандырып, колхозчуларның көдээ ажыл- агый эртемнеринге өөренирин хандырганнар.

Көдээ чурттакчыларның бот-үндүрүүн чедиишкинниг чорудар

Бот-үндүрүг болза, чурттакчыларның культурлуг амыдырал хереглелин хандырарынга акша-хөреңгини көвүдедиринге угланган, хамаатыларның ажыл-чорудулгазының база бир хевири болур. Көдээ черлериң иштинде акша-хөреңгиниң ол немелде чыылдаларындан чарылгаларны культур тургузуушкунунга болгаш ажыл-агыйга үндүрүп турар. Ону ажылчы чоннарның депутаттарының район Совединиң бюджединге киирбейн, шуут-ла хамаатыларның ниити хуралдарының шиитпирлери-биле хамаарышкан көдээ (суму) Советтери чарыгдап турар.

Областа бот-үндүрүгүнүң 1.194.100 рубль хемчээлдиг ниити түүнден 1950 чылда школалар тударынга болгаш септээринге 56,0 хуу, эмнелгелер септелгелеринге — 6,2 хуу, хөй-ниитиниң чунар бажыңнар тударынга болгаш септээринге 3,1 хуу, көдээ башкыларның чурттакчылар бажыңнарының тудуунга—6,0 хуу чарыгдатынган. Бот-үндүрүгүнүң 10,0 хуудан ажыг акша-хөреңги ниити хуралдарның шиитпирин ёзугаар номчулга бажыңнарының, орук, көвүрүг септелгелеринге болгаш тудугларын чорударынче угландырган турган.

Ол саннар чурттакчыларның бүгү өзүп олурар культурлуг амыдырал хереглелдерин хандырарының херээнге, бот-үндүрүгүнүң шугуму-биле чыгдынган акша-хөреңги салыышкынының улуг ужур-дузалыг болурун мыраңай тодаргай көргүзүп турар.

Ам болза, 1950 чылдың бот-үндүрүүн чорударының эәлчээнде туруп турар. Ооң-биле кады чооку үениң иштинде көдээ черлериң чурттакчыларының, хамаатыларның ниити хуралдарын чыылдырып чорудары болуп турар. Ол хуралдарга көдээ болгаш суму Советтери 1950 чылда чыгдынган, бот-үндүрүгүнүң акша хөреңгилерин кандыг үүлдерге чарыгдаанын, база 1951 чылда көдээге культур-амыдыралдың тургузуушкунунуң херээнге бот-үндүрүгүнүң ролюн, ажык-дузазын, ооң сорулгазын тайылбырлап боттандырар хүлээлгелиг.

«Бот-үндүрүгүнүң дугайында айтырыгны чурттакчылыг чер бүрүзүнге хамаатыларның ниити хуралдарындан шиитпирлээр ужурлуг. Ол хуралдарга ажыл-агыйлар бүрүзүнге бот-үндүрүгүнүң хемчээлин болгаш дадывырының хуусааларын, база бот-үндүрүгден чамдык ажыл-агыйларны, хамаатыларны хостаарын азы бүрүнү-биле төлээрин хуваап акша хөреңгиниң хереглел, янзы-бүрү чарылгаларын бадылаан турар ужурлуг.

Хамаатыларның ниити хуралдары бот-үндүрүгүнүң дадывырының хемчээлин чамдык ажыл-агыйларга дараазында-хемчээлден өрү эвес кылдыр бадылап болур; көдээ ажыл-агыйның артелиниң болгаш МЧАЭ-лер кежигүнү болур ажыл-агыйларга, база көдээ черлериң үргүлчү чурттакчылары ажылчын, албан хаакчыттарга болгаш кооперастың кустарларынга—20 рубльден өрү эвес, боттарында тарылга шөлү болгаш ажылчы малы чок, хуу ажыл-агыйларга, база бызаңнавас болгаш садыгның кустарчызы (дарганы) эвес ажыл-агыйларга, көдээ ажыл-агыйны кылбайн турар ажыл-агыйлар болгаш өске-даа хамаатылар, күш-ажылдың орулгазын өскээртен ап турарларга—40 рубльден ажыг эвес, боттарында тарылга шөлдүг азы ажылчын малдыг, хуу ажыл-агыйларга — 75 рубльден хөй эвес болур.

Аңаа үндезилээш бот-үндүрүгүнүң акша-чыылдазын чогуур үезинде туруштуг чорудары эргежок чугула. Ынчалза-даа ол ажылды чорударда мындыг янзылыг, үүл дээрге, акша-хөреңгини чыып алырда төлевирниң дыңнадыышкыннарын тыпсырын организастап чорудары чугула. Ону кылыры берге эвес, бот-үндүрүгүнүң дадывырының хемчээли ындыг кончуг хөй эвес.

Бот-үндүрүгүнү кыска хуусаада чыып алыр чорук болза, көдээ (суму) Советтеринге хамаатыларның ниити хуралдарындан көрдүнген тудуг болгаш өске-даа албан организацияларга хереглээр чепсек хереглелдерни, база материалдарны чогуур үезинде чедиишкинниг боттандырып, садып алырынга арганы бээр.

В. БАРАБАНОВ,
областың саң килдизинде үндүрүг-килдизиниң начальниги.

Редакциядан чагаалар

Колхозтарны организас, ажыл-агый талазы-биле быжыглаар

Өвүр районнуң „Торгалыг", „Совет Тываның 5 чыл ою", „Коммунизмче орук" колхозтарның ниити ажыл-агыйында четпестер хөй. Эрткен чылдың дургузунда күш-хүнериниң минимумун күүсетпейн, чүгле 10—20 күш-хүннери ажылдаан колхозчулар эвээш эвес. Чижээ, „Торгалыг" колхозта Түмендей, Севекпит ышкаш ниитиниң ажылынга кандыг-даа киржилге чок чалгааларны колхоз бүрүзүнден тып болур. „Торгалыг" колхозтуң даргазы турган Сендажы колхоз даргазындан халашкан хевээр ноябрь—декабрь айларда чаңгыс-даа күш-хүнү ажылдаваан болгаш ажылга үнмээн.

Колхозчуларның ниити хуралындан бадылаан көдээ ажыл-агый артелиниң Уставында колхозчуларның хуузунда ажыглалынга 4 баш мыйыстыг бода мал, 30 баш шөөр мал турарын дүрүмчүдүп каан турбуза чамдык колхозчулар 5—6 баш мыйыстыг бода малдыг болуп турары 1951 чылдың январьде чоруткан мал чизезинден илерээн. Ол ышкаш колхозчу өрегеге 30 баш шөөр мал турар деп айытканын ажыглап алгаш, чамдык колхозчулар чүгле 30 башка өйлештир эрткен чылдың чаш төлүн эштке соп чигеннер.

„Торгалыг" болгаш „Совет Тываның 5 чыл ою" көдээ ажыл-агый артельдери эрткен чылдың кызылтас дүжүдүнүң бастырылгазынга чүгле чаа әгелеп кирген. Ол колхозтар үрезин уруушкунунуң планын күүсетпээн.

„Коммунизмче орук", „Торгалыг" колхозтарның баштаар черлери колхозчуларны кидис өглерден бажыңнарже шилчидер айтырыгны чугулага көрбейн турар. Ооң хараазы-биле „Коммунизмче орук" колхоз тудуг бригадазын эрткен чылдың август айда тараткан хевээр ам-даа организаставаан. „Торгалыг" колхозтуң тудуг бригадазында чүгле 3 кижи ажылдап турар. Ынчангаш, „Торгалыг" колхозтуң эрткен чылын тудар деп планнаан 9 бажыңнарындан 6 бажың 1951 чылче шилчээн. Эрткен чылдың тудуг планнарын күүседир талазы-биле районнуң партия, совет болгаш көдээ ажыл-агый органнары өлөөн хемчеглерни алган болза-даа, колхозтарның баштаар черлери ол чугула ажылга кончуг харыысалга чок болган.

Ам сорулга болза, колхозтарның ниити ажыл-агыйында четпестерни дарый узуткап, оларны организас, ажыл-агый талазы-биле улам быжыглаары болуп турар.

А. ОЙДУП.

Районнуң культур-чырыдыышкын ажылын экижидер

Кызылдың көдээ районнуң колхозтары, суурлары болгаш сумулары Кызыл хоорайның мыраңай-ла чанында, ону долгандыр туруп турар. Культур-чырыдыышкын ажылын чоннуң ортузунга нептередип чорударынга ол район дыка таарымчалыг байдалдыг. Ындыг-даа болза, районнуң культур-чырыдыышкын килдизи бодунуң ажылын чогуур деңнелинге чедир чорудуп шыдавайн турар.

Районнуң культур-чырыдыышкын килдизи бодунуң инициативазы-биле колхозтарга библиотекаларны организаставайн турар. Ам чүгле ийи колхозта библиотекалар бар. Областың ном үндүрүлге чериниң, дыл, литература болгаш төөгү институдунуң коллективтери „Бай-Булуң" колхозту шефке алгаш, аңаа дыка хөй номнарны берген. Ындыг болза-даа колхозта библиотека организастатынмаан, демги номнар ам ок, канчап-даа барганы билдинмес олуп турар.

Районда көжер 3 кино салбырлары бар, ол кино салбырларының механиктери чаа-чаа киноларны эккелдирер, чонга көргүзер талазы-биле ам-даа четпес ажылдап турар. Кызыл өг (әргелекчизи эш Бичеоол), автомашиналыг библиотека (әргелекчизи эш Шимит) көскү кылган ажылы чок. Машиналыг библиотека колхозтар суурларынга четкеш далаш-биле Кызылче ээп чоруурунга-ла өйлежип турар.

Райкүүскомунуң талазындан культур-чырыдыышкын килдизинге чогуур дуваламчызы кошкак, ол килдистиң ажылдаар оран-бажыңы чок. Культур-чырыдыышкын килдизиниң әргелекчизи эш М. Сюмбаева бодунуң аппарадының ажылдакчылары кандыг ажылдарны күүседип, кандыг ажылдарны күүсетпейн турарын билбес болган. Райкүүском бодунуң удуртулгазында килдистиң ажылын әкижидер дээш боттуг хемчеглерни алыр ужурлуг.

К. ОНГА.

Почтачы хүлээлгезин күүсетпейн турар

Сүт-Хөл районнуң Алдан-Маадыр сумузунда почтачы Ооржак Маңзыр-оол хүлээлгезин күүсетпейн турар. Бир ай иштинде район төвү-биле Алдан-Маадыр сумунуң аразынга чүгле бир-ийи-ле катап почтаны дажыглап турар. Ол почтачы чагыкчыларның солуннарын четче чедирбейн, эрткен декабрь айда почта чүгле 2 катап чораан болуп турар.

Албанның бижиктерин, чоннуң чагааларын чогуур өйүнде чедирбейн турар чорук болза, почтачының буруузу болур. Бо дугайында суму Совединиң талазындан хынаан көргеш, чогуур хемчегни алыр ужурлуг.

О. АЛЕКСАНДР.

Самчыгдакчыларны хынап көөр херек

Колхозтуң организас, ажыл-агыйын быжыглаарының улуу, харын ону хөгжүдеринге шаптык ужураштырып турар чоруктуң фактылары Барыын-Хемчик районнуң Акта «Коммунизмче орук» колхозта бар болуп турар.

Хүлер-оол болза, эрткен чылда колхозтуң инек малының ферма әргелекчизинге томуйлаткан турган. Ол үеде ферманың саржаан Хүлер-оол 3 пуд чедир самчыгдаан. Колхозтуң ниити малынга салган бир безин оглу Сергелеңни дамчыштыр тутуруп алгаш, ол боду чиш кылган үүл бар. Оон аңгыда колхозтуң даргазы, каты-Доржунуң чөпшээреп бергени бир боос бени Хүлер-оол база соп чиген.

Колхозтуң даргазы Доржу, санакчызы Сергелең, база Хүлер-оол олар колхозчуларның үлешке алза чогуур чиңгетараазын боттары үлежип алганнар. Хүлер-оол 1949 чылда суму Совединиң даргазы тургаш, көдээ ажыл-агый үндүрүү—3000 ажыг рубльди будулдургаш үүл база бар. Оон аңгыда 20 муң ажыг рубль үндүрүг самчыгдатынган болуп турар. Самчыгдакчыларны хынааш, чогуур хемчег алыр херек.

У. ОРАНСКИЙ.

Судтуң залындан

Эрзин районнуң „Сталинчы орук" колхозунуң санакчызы турган А. Моң албан-хүлээлгени ажыглап алгаш, колхозтуң 848 рублин бодунга шиңгээдип ажыглаан. Ооң-биле чергелештир А. Моң колхозтуң саңхөөзүнүң - учёдун болгаш отчёдун кылбайн турган, ону корум-чурум чок, сандаргай чорукка киирген.

Колхозтарга күш-хүннерин санаарының чурумунуң дугайында партияның болгаш чазактың 1948 чылдың апрель 19-та үндүрген доктаалын ол каржызы биле үреп, 1950 чылдың июль айдан октябрь айга чедир колхозтуң кежигүннериниң күш-хүннерин шуут санавайн турган. А. Моң бодунуң төөлдери—Согаа, Сади, Чигмит болгаш оондаа өскелерге 215 күш-хүннерин артыкка санап берген болгаш ак-сеткилдиг кызымак ажылдап турар колхозчуларның күш-хүннерин өжегээ казып турган.

Колхозтуң организас-ажыл-агыйын быжыглаар чорукка удур буруулуг херекти үүлгедип, ооң акша-хөреңгизин самчыгдап-турган А. Моңну—ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң 1947 чылдың июнь 4-те үндүрген Чарлыынга, база РСФСР-ниң Кеземче хоойлузунуң 109 дугаар үүлүнге үндезилээш районнуң улус суду—ону эдип-чаар күш-ажыл лагеринге 5 чылдың хоругдап шииткен.

Д. СЕГБЕ,
Эрзин районнуң прокуроры.

Дүжүттүң келир үедеги мастерлери

Барыын-Хемчик районнуң „Большевик" колхозта үрезин фондузун арыглаар, көдээ ажыл-агыйның чепсек-хереклерин септээр, чурттарга бажыңнарын чедир тудар, минеральдиг удобрениелерни белеткээр деп чүткүлдүг ажылдар эгелээн. Часкы тарылгага чедиишкинниг ужуражыр дээш колхозчулар өртен даң бажындан караңгы имиргe чедир боттарынга онаашкан ажыл хүлээлгезин күүседип турарлар.

Колхозта бир агрономнун, бир зоотехниктиң үш чыл хуусаалыг өөредилге бөлгүмү тургустунган. Ол бөлгүмнер ноябрь айдан эгелеп өөредилгезин эгелээн. Агрономнуң бөлгүмнүң дыңнакчыларының 80 хуузу 17 хардан 25 хар чедир ооллар болгаш кыстар болуп турар. Олар биле кады улуг назылыг колхозчулар база өөренип турар. Бөлгүмнүң дыңнакчызы 17 харлыг Семис-оол өөредилгениң программазын шиңгээдип алыр талазы-биле өске аныяктардан чыъдып калбайн турар.

Черни канчаар болбаазырадырын өөренир деп кажан-даа бодавайн чораан мен—деп Хомушку Байыр чугаалаан. Колхозка ийи чыл иштинде ажылдаанымның дургузунда билиг чокка кайнаар-даа чорбас деп чүвени бүзүреп көрдүм. Бис шаанда тараа тарып турган черлеривистен кандыг дүжүт алырын үүгле „бурган өршээлинден" манап турган бис. Бо чылын бис бедик дүжүт алырын планнап турар бис. Амыдырал болза, чыл бүрүде-ле улам-на хөй билигни негеп турар. Ынчаарга бисте билиг чок. Ынчангаш мен өөренир дугайында улуг күзелдиг мен.

Шак ындыг сөстерни чүгле Байырдан эвес, харын шупту колхозчулардан дыңнап болур.

Бөлгүмнүң дыңнакчыларының аттарын ончалаан соонда кичээл эгелээн. Колхозтуң кладовщиги Баян-оол туруп келгеш:

—Эш агроном, даңзыда мээң адым үүге чок үүве боор?—деп айтырыг салган. Ооң соонда Бавуу. Коган-оол болгаш оон-даа өске өлөөн каш кижи турган. Агроном даңзыга дыңнакчыларның санын 40 кижи чедир немээн.

Ынчангаш, агроном „Үнүштерниң амыдыралының дугайында" темага лекциязын эгелээн. Дыңнакчылар дааш шимээн чок, лекцияны допчулап бижип ап турганнар. Чапсар аразында Баян-оол тараа хүлээп алыры-биле складче барзын деп медээ келген. Баян-оол кичээлди каггаш чоруур хөөн чок, парта артынга дыка үр олургаш, кылаштап үне берген.

—Мынчангаш, бо хүн үнүштерниң амыдыралының дугайында теманы таныштывыс, оларны канчаар эгелээрин бис ам билир бис, ам менден айтырыгдан салып көрүңер, эштер—деп агроном дыңнакчыларга чугаалаан.

Бир-ийи минута хиреде ыыт чок барган соонда Көк-кыс туруп келгеш:

—Картофельди кандыг хөрзүнге олуртурга эки ирги?—деп айтырган. Ооң соонда Бопуй-оол болгаш оон-даа өскелер удаа-дараалаштыр туруп-ла турган.

—Картофельдиң бедик дүжүдүн алырда каш катап суггарарыл?

—Хөрзүннүң кандыг температуразынга картофельди тарып олурторул?

—Хар тудуп хөртүктээринге кандыг чепсекти хереглээрил?

—Бир гектарга чогум каш килограмм үрезинни чажарыл?

Орай дүнеге чедир кичээл үргүлчүлээш, долгандыр чурттакчылар удуй бергенде тараан.

Ол болза, келир үедеги бедик дүжүттүң мастерлери.

П. СЫЧЕВ.

Кинофикация ажылдакчыларының область хуралы

Чоокта чаа ВЛКСМ 30 чыл ою аттыг кинотеатрның бажыңынга кинофикация ажылдакчыларының бир дугаар область хуралы болуп эрткен.

1950 чылдың ажылының түңнелиниң болгаш 1951 чылда ажылды улам экижидер хемчеглер дугайында кинофикацияның область эргелелиниң начальниги эш Тугер илеткел кылган.

—Сөөлгү үеде, бистиң областа кино четкилери дыка калбарган. Амгы үеде 52 көжер кино, база машиналыг 4 көжер кино ажылдап турар, чаа аппаратура база чеҗип келген деп илеткелчи чугаалаан.

Киномеханиктери эштер Андреев, Танов, Мусихин, Кукарин, Антинов болгаш өске-даа эштер дыка эки ажылдап турарлар.

Олар болза, боттарының планын дыка ажыр күүседип, көрүкчүлерни культурлуу-биле хандырып турар болгаш боттарының эштерин база өөредип турарлар.

Илеткелдиң соонда санал, шүгүмчүлелдер калбарган. Каа-Хем райөнда киномеханиги эш Булатов санал бергеш, кино аппаратуразын септээриниң талазы-биле киномеханиктеринге багай дузаны көргүзүп, кино чуруктарны чогуур өй-шаанда чорудуп бербейн турар дугайында кинофикация эргелелин болгаш „Кол кинопрокаттың“ область конторазын эш Булатов чидии-биле шүгүмчүлээн.

Киномеханиги эш Таржаа болза, кино эргелелиниң чери киномеханиктериниң мергежилин бедидеринге кандыг-даа дуза чедирбейн турарының болгаш оларның ортузунга ниити билигниг-даа техниктиг-даа өөредилгени чорутпайн турар дугайында ол чугаалаан.

Каадырларга шын эвес таарымча чок чоруктуң дугайында кинофикация эргелелиниң ажылдакчызы эш Елкина чугаалаан. Бисте кижилер дугайында сагыш салбайн турар, оларга таарымчалыг амыдыралдың чүүлдерин тургуспайн турар деп ол чугаалаан.

Оон ыңай эштер Носов, Попов, Путинцев, Антипин, Сидней болгаш өскелер-даа саналдарын бергеннер. Түңнелинде ВКП(б) обкомунуң пропаганда болгаш агитация килдизиниң эргелекчизи эш Горелов чүве чугаалаан.

Большевик партияның идеяларын пропагандалаарының хөрөөнге, ажылчы чоннарны коммунизмниң ёзузунга кижизидериниң хөрөөнге кино ажылдакчылары кайы хире хүндүлүг рольду ойнап турар дугайында эш Горелов түңнелинге чугаалаан.

Чөвүлел хуралдың ажылынга облкүүскомнуң даргазының оралакчызы эш Анчимаа киришкен.

Чөвүлел хуралдың соонда киномеханиктери-биле семинар чоруткан.

М. СВАТИКОВ.

1950 чылдың тудуг планын күүсеткен

Барыын-Хемчик районнуң Аяңгаты сумузунда „Комсомол 30 чыл ою“ колхозтуң колхозчу тудугжулары 1950 чылда бадылатынган чурттарга бажыңнарының, бүдүрүлгенин, культура-амыдыралдың, мал кажаларының тудугларының планын күүседир талазы-биле улуг күжениишкиннерлиг ажылдаанар.

Колхозчу тудугжуларының күжениишкиниг ажылының түңнелинде колхоз 1950 чылда чурттарганың 22 бажыңнарын, малдың 9 кажааларын, база пландан дашкаар электри станциязын эки шынарлыг кылдыр тудуп доосан. Ынчангаш колхоз эрткен чылдың тудуг планын ажыр күүсеткен.

Ниитиниң тудуг ажылын калбартырынга колхозчулар Байыр, Содувам, Сериң-оол, Седен, Ыдым, Л. Доржу идепкейлиг киришкен.

5 баш инекти 40 баш чедирген

Чөөн-Хемчик районнуң Чыргакы сумузунда улгатырган „Коммунизмче орук“ колхозтуң кежигүнү Ханды, мурнунда „Чыраа-Бажы“ колхозтуң кежигүнү тургаш хүлөөп алган 5 баш инек малды 40 баш чедир өстүрген.

Инекчи Ханды эрткен чылын бодунуң бөлүк инектериниң эки деңгилдезин чеҗип алган. Оон кадарып турары инектери ам эки деңгилделиг хевээр кыш ажып турар.

К. Б.

Малдың чаш төлүн менди камгалап ап турар

Барыын-Хемчик районнуң Аяңгаты сумузунда „Комсомол 30 чыл ою“ колхозтуң шөөр малы төрүп өгелөөн. Малдың чаш төлүн менди камгалап алыр сорулга-биле мал төлүн хүлөөп алыр 5 кезек дежурный бригадаларны тургускан.

Хой мал фермазында 24 кадарчылар малдың төрүүшкүнүн эки организастаар, малдың чаш төлүн менди камгалап алыр дөөш социалистиг чарыштыг ажылдап турар.

Хойжулар Кычыдай, Бидикей 73 хойлардан 73 хураганнарны, Боланг-Самбуу, Седип 54 хойлардан 54 хураганнарны, Дагбалдай 25 өшкүлерден 25 анайларны, Содунам, Коожап олар 41 өшкүлерден 41 анайларны чаңгыс-даа баш хоратпайн бүрүн камгалап алган.

Н. МААДЫР-ООЛ.

Эки ажылдыг малчы

Улуг-Хем районнуң Эйлиг-Хем сумузунда Сталин аттыг көдөө ажылагый артелиниң кежигүнү К. Сергей колхозтуң 50 ажыг баш мыйыстыг бода малын 2 чыл ажыг үеде кадарып турар.

Инекчи К. Сергей эрткен чылын 26 инектерден 26 бызааларны менди камгалап ап, доруктуруп өстүрген. Чылдың кайы-даа үезинде инек малга таарымчалыг эки одарларны К. Сергей шилип алган болгаш ол одарларны чөп ажыглап турар. Инек малдың кыжын кыштаар кыштааңда 30 баш улуг инек кирер бир кажааны, бызаа, молдурганың ийи кажаазын баш бурунгаар инекчи бодунуң күжү-биле септеп чылыглап алган. Эрткен чылын мал чемнери белет көөр ажылга К. Сергей идепкейлиг киришкен.

Ниитиниң мал ажылын бүгү хемчег-биле хөгжүдери дөөш бодунуң кызымакай күш-ажылының түңнелинде К. Сергей эрткен чылын 345 күш-хүннерин ажылдап алган.

Т. ТАДАР-ООЛ.

Күш-хүннеринге тараа чээлизи

Чөөн-Хемчик районда улгатырган „Коммунизмче орук“ колхозтуң кежигүннери 1950 чылдың ажык хуваалдазынга кииристир ажылдап алган күш-хүннерин барымдаалап тараа чээлизин ап турар.

Бүгү колхозчулар 12 муң килограмм тарааны алган. Оларның иштинде колхозчулар Ханды, Дамбаажык, Настык, Байыр-оол, Кызыл-оол, Көшкендей, Кара-оол олар 200—300 килограмм чедир тараларны алганнар.

К. БИЧЕ-ООЛ.

Кышкы спорт маргылдаалары

ВЛКСМ Улуг-Хем райкому, күш-культураның болгаш спорттуң район организациязы Шагаан-Арыг хоорайга кышкы спорттуң маргылдаазын организастап чоруткан.

Хаак болгаш боодалга маргылдаазынга беш командалар киришкен. 10 километр черге хаак чарыжынга хоорай командазы бир дугаар черни, ийи дугаар черни колхозчу спортчулардан тургустунган чыынды команда өөлөөн. Хаак талазы-биле область чемпиону эш Кистеев 44 минутта, тыва чеди чыл школазының өөреникчилери—Седип-оол, Кара-оол, орус ортумак школаның физкультура болгаш спорт ашкызы эш В. Пактин олар маргылдаага киришкен, 46 минутта 10 километр черни эрткеннер.

Ол ышкаш хөрөөжен спортчуларның хаак маргылдаазы база болган. Ол орта эш В. Роза 5 километр черге маңнааш, бир дугаар черни өөлөөн. Маргылдаага киришкен эш К. Байкалова 32 минутта маңнааш ийи дугаар черни өөлөөн. Боодалга маргылдаазынга эш П. Балдашкынның 5 кижи составтыг адыгжы командазы 50 метр черге киришкеш 208 сан алгаш, бир дугаар черни өөлөөн. Кышкы спорттуң маргылдаазының тиилекчилерин 2000 ажыг рубль өртектиг чүүлдер-биле шаңнаан.

Б. МАКСЫР.

Ленин—Сталинның идеяларының улуг артык шынары

(„Быжыг тайбың дөөш, улус демократиязы дөөш!“ деп солуннуң арыннарындан)

«Быжыг тайбың дөөш, улус демократиязы дөөш!» деп солуннуң «Ленин—Сталинның идеяларының улуг артык шынары» деп эгелиг өөлчеглиг 51 (III) дугаарының мурнуку үүлү болза, коммунистиг партиялар боттарының демиселинге удуртулга болдуруп турары марксисчи-ленинчи өөредигниң дугайын чугаалап турар. Марксизм-ленинизмниң теориязы-биле чепсегленген ол коммунистиг партиялар төөгүнүң чорудулгазынга, кижи төрелгетенниң амыдыралынга болгаш хөгжүлдезинге, улам-на күчүлүг саңлдарны көргүзүп, ниитилелдиң мурнакчы күштеринге орукту улам-на идепкейлии-биле болгаш дядими-биле ажыдып берип турарлар. «Марксисчи-ленинчи идеяларның улуг боттаныышкыны — Совет Эвилели болур. Эртемниг коммунизмниң теориязы болза, ССРЭ-де социалистиг тургузуушкуннуң практиказы-биле шынзытынган. Ленин—Сталинның партиязының удуртулгазы-биле социалистиг ниитилелди тургузуп алган, ажык тулчуушкунга фашизмни чылча шапкан, бүгү делегейге тайбың дөөш демиселди баштап турар, коммунизмче бурунгаар чедиишкиниг чоруп олурар совет улустуң тиилелгелери болза, кижилерниң медерелинге, калбак ажылчы массаларның угаан бодалынга төөгүде көстүп көрбөөн эргилдени болдурган»—деп солун бижип турар.

Солуннуң айтып турары болза, большевик партия үргүлчү марксизм-ленинизмге удуртуруп келген болгаш удуртуруп турар. Оон күжү болгаш күчүзүнда болур. ССРЭ-ниң коммунистиг партиязы ажылчын аңгының дайынчы штабы болуп шыдаан, чүге дөөрге, оон хүрөөлеңнери идея талазы-биле марксисчи-ленинчи теорияга үндезилетинил катышкан болгаш кижизитинген.

Мурнуку үүлде ленинчи-сталинчы идеяларның улуг артык шынарларының дугайында оон ыңай чугаалап турары болза, бүгү делегейниң коммунистиг шимчээшкининиң өзүлдезинде бодунуң улуг чаагай боттаныышкынын ол улуг артык шынар шагда-ла тыпкан. Ленинизмниң кайгамчык улуг күжүнүң өң эки көргүзүү болза, барык делегейниң бүгү чурттарында коммунистиг партиларның хөгжүп сайзырааны болгаш быжааны болур. Совет Эвилелиниң коммунистиг партиязын санаваска оларның хүрөөлеңнеринде 18 миллион коммунистер турып турар. Ол болза, ажылчы чоннарның аас-кежии дөөш оларның хосталыышкыны дөөш чаагай демиселге угаан-бодалын болгаш сеткил-сагыжын шуптузун долузу-биле берипкен кижилерниң улуг армиязы болур. Коммунизм кайда-даа тиилеп турар,—ол болза, амгы үениң дүрүм ёзугаар кол болуушкуну болур болгаш төөгүнүң дугуюн дедир чылдырар ийикпе, азы Ленин—Сталинның идеяларын амыдырал кырынга боттандырарынга шаптык ужуштырыптар күш чок.

Америк империалистер болза, коммунистерни коргударын кызып турар болгаш оларга удур өлүрүкчү походун организастап турарлар. Коммунистер болза, оларга дүжүп бербестер, чүге дөөрге олар—Лениннiң болгаш Сталинның өөреникчилери, ынчангаш олар ажылчын аңгының болгаш бүгү ажылчы чоннарның хөрөө дөөш канчаар демисежирин билирлер.

Тайбың дөөш коммунистиг партияларның демисели болза, кижи төрелгетенниң үндезин, амыдыралчы сонуургалдарын харыылап турар. Бүгү чурттарның пролетарийжилери, бүгү черлерниң ажылчы чоннары тайбыңны камгалап алырының идегелин көрүп турарлар, чүге дөөрге, «тайбың дөөш демиселчилерниң мурнунда Лениннiң хөрөөнiң улуг уламчылакчызы—И. В. Сталин чоруп олурар. Эш Сталин бистиң үениң кижилериниң угаан-медерелин, алдарын болгаш арын-нүүрүн бадыткап турар, бүгү делегейниң күш-ажылчы улузу Сталин тайбың ол болур, Сталин тиилелге ол болур дөөрзин кончуг эки билип турар».

«Тайбыңны манавас—тайбыңны чаалап алыр чүве» деп эге-биле солун бирги арынга тайбың талалакчыларының шимчээшкининиң дугайында, Румынияның болгаш Германияның демократтыг республиказының хоойлу үндүрер органнарының тайбың камгалалының дугайында хоойлуларын хүлөөп алганының дугайында информацияны киирген.

Солуннуң ийи дугаар арнының шуптузунга эрткен 1950 чылдың декабрь 29-та Францияның коммунистиг партиязының 30 чыл болган оюнга холбаштырган үүлдү киирген. Францияның коммунистиг партиязының секретари Жак Дюклонуң «Партия тайбың болгаш национал хамаарышпас чорук дөөш демиселде» деп, база Францияның коммунистиг партиязының Төп Комитединиң кежигүнү Жорж Коньонуң «Францияның ажылчын аңгызының дайынчы авангарды» деп үүлдеринге 800 муң кежигүннерлиг кылдыр санатырып турар Францияның коммунистиг партиязының 30 чыл иштинде эрткен демиселиниң болгаш тиилелгелериниң маадырлыг оруунуң дугайында допчу үүлүн берип турар.

Францияның коммунистиг партиязы бодунуң 30 чыл болган оюн реакцияның шаап халдап турары Францияның ажылчы чоннарының эргелери болгаш сонуургалдары дөөш кадыг-дошкун демиселдиң үезинде; демократтыг хосталгаларны чок кылып узуткаарынга удур тайбыңны болгаш национал хамаарышпас чорукту камгалап алыры дөөш демиселдиң үезинде; Францияның национал эрге-ажыктарынга өскерилген болгаш америк империалистерниң албан дужаалында чашпаалап турар улуг буржуазияга удур үеде демдеглеп эртирип турар.

Францияның коммунистиг партиязы бодунуң 30 чыл болган оюн оппортунистерни болгаш сатыныкчыларны чылча шаап, дайзынның агентилеринден хосталып ап, күштүг болгаш чаңгыс эптиг апарган үезинде уткуп турар. Ленин—Сталинның тиилетирбес өөредиинге удуртурбушаан, улуг большевик партияның өң байлактыг дуржулгазын ажыглап, бодунуң шылгатынган баштыңчызы эш Торезтиң удуртулгазы-биле ол компартия болза, бодунуң алдарлыг тиилелгезинче дидими-биле бурунгаар чоруп олурар.

«АКШ-та дайын калчааараашкынының дугайында» деп эгелиг редакцияның үүлүнге солун болза, серемчилелди дыңзыдарынче, дайын кыпсыкчыларының димзениишкиннери-биле демиселче кыйгырып турар. Үүл болза, Трумэнниң ноябрь 30-де кылган калчаалыг медеглелиниң, Трумэн-биле Эттлиниң ужуражыышкынының, база ол ышкаш АКШ-ка «онза байдалды» чарлааныының дугайында дайын калчаараашкынының дембээрели-биле кылган Трумэнниң чаа медеглелиниң соонда парлап үндүрген тускай дыңнадыгның ёзулуг чажыт чылдагаанын ажыдып илередип турар.

«Ол агрессчи хемчеглер—АКШ-тың Кореяда өлүмнүг аштырыышкынын чажырар, боо-чепсеглээшкиннер сүрер чорукту улам күштелдирер, чуртка демократтыг хосталгаларның артыышкынарын чок кылып узуткаар болгаш фашистиг диктатураны тургузарынче орукту ажыдып бээр сорулгалыг; оон-биле кады АКШ-тың монополистери ажылчыннарны болгаш бүгү ажылчы чоннарны араатанзыы-биле мөлчүүрүнге херек ол «онза байдалды» ажыглап турарлар. Чаа дайынның пропагандистери болза, АКШ чеже хире муң танкалар, самолёттар, аар-боолар бүдүрүп үндүрерин дүвү-далаш-биле ол-ла дораан санап эгелээннер. АКШ-тың күчү-шыдалын үзүүргедип мактавышаан, дайын кыпсыкчылары болза, америк шериг 3,5 миллион кижи чедир көвүдээр деп мактап турарлар. Ол бүгү үүлдер АКШ-тың экономиказының дайын байдалдарынче шилчитинип турарын херек кырында айтып турар. Ол-ла үеде АКШ-тың күрүне секретари Ачесон Брюсельче чоруткан. АКШ аңаа атлантик кереэзиниң кежигүннериниң төвүлели деп адаар бодунуң чалчаларының чыыжын чыгган. Ачесон оларны албадап эгелээн, а оон он бир чалчалары Барыын Германияны хоойлу-дүрүм чок болгаш кембуруулуу-биле катап чепсеглээрин, катап тургустунар барыын герман шериг-ни «атлантик шериг күштеринче» киирерин, ол күштерниң дээди кол командылакчызынга дайынның билдизигир кыпсыкчызы Эйзенхауэрни томуйлаанын сөгүрүүшкүн-биле төпшээреп хүлөөп алганнар» деп ук үүлде чугаалап турар.

Катышкан Штаттарның айыыл чок чоруунга кым-даа кыжанмайн турар дөөрзин бүүрелдии-биле көргүзүп турар чижектерни ол үүлде киирген.

«Трумэнниң ол калчаалыг чепсеглеп турар чоруу болгаш кыканыглары чүге үнүп келгенил?—«Олар империалистерниң дайын өөскүдер дээн чүткүлү-биле ийикпе, азы дайын болгаш боо-чепсеглээшкиннер сүрер чорук болза, капиталистиг монополистерге хувулгаазынныг кончаларны берип турар. Уолл-Стриттиң удуртукчу кижилери болза, «тайбың орук-биле» улустарны дискек кырынга сөгүртүп, күлдер кылып, хосталгаларны болгаш хамаарышпас чоруктарны чок кылып узуткал шыдавазын көрүп турарлар. Ынчангаш олар делегейге боттарының тергиделин тургузарынга херек карчаңгыс орук—дайын болур деп билбишаан, ону ынчангаш өөскүдүп үндүрүп турарлар» деп ол үүлде айтып турар.

Үүлдүң түңнелинде чугаалап турары болза:

«Тайбыңның камгалалы—улуг болгаш чаагай сорулганың ады-биле демиселче көдүрүп үнген улустар болза, тайбыны камгалап алырынга болгаш каргыс дерзии империалистерниң ынай санныг, куурумчу бөлүүн чагыртыр кылдыр албадаптар аргалыг болуп турарлар. Бо ыдыктыг демиселге кажан-даа чон-биле кады улустуң эң эки, эң кызымакай болгаш быжыг туруштуг оолдары—Ленин—Сталинның тиилетирбес өөредии-биле чепсегленген коммунистер улустуң мурнунда демисежип турарлар».

Чехословакияның Коммунистиг партиязының чиңгине секретари Р. Сланский «Белградтың шпионнарының чажыртынар шывыы чок» деп үүлүнге, бир эвес Титонуң дээрбечи бөлүү чоокта чаага чедир-ле югослав улусту мегелээр дөөш америк империалистерден хамаарышпас болгаш тускай чоруун көргүскен хевирин камгалап алырын оралдажып турганнар болза, ам Тито чажыт шывыын ырадыр октапкаштың шуут ажыы биле америк-англи империалистерниң талазында туруп турарын демдеглеп турар. Тито болза, кыдат улуска удур империалистерниң хүлөөп алганы кандыг-даа шиитпирин үүлдүг деп көөрүнге беленин болгаш «Соңгү корей, кыдат азы совет шериглерге удур бодунуң шериинiң кезектерин чорудуп болурун шагда-ла ажыы-биле медеглээн.

Уолл-стриттиң чагырыкчыларындан Титонуң дээрбечи бөлүүнүң чалча хамаарылгазын тодаргай улуг материал-биле автор көргүзүп турар. Үүл дээрге, Югославия болза, Американың дузалакчы күрүнези болу берген, а Белград—Балканда дайын пропагандазының, шпиончу ажылдың болгаш террористиг хоралакчы чоруктарның төвү апарган.

Бодунуң өөлчөөнде америк империалистер Югославияга америк дузаламчының ёзулуг утказын чажырарын шагда-ла оралдашпас болу бергеннер деп автор бижип турар. Югославияны экономнуг үптөөшкин биле, база ону бодунуң стратегтиг баазазы кылдыр шилчидериби-биле чергелештир олар болза, югослав шеригни ажыглаарының дугайычда улам-на ажыы-биле чугаалап турарлар. Империалистерниң агрессчи сорулгаларынга херек 32 югослав дивизияларны Тито саналдап турар төлөөде олар Югославияга боттарының чөөлизин ажыы-биле аазап турарлар».

Ындыг байдал-биле Тито бодун чүгле хоралакчы кылдыр эвес, харын дайынның кем-буруулуу кылдыр сойгалап илереткен, ынчангаш дайынның өнчүк чөңгөлиг чоруунуң талазы-биле «шылгарангай» роль Титога онаажып турар.

«Буржуаз национализм кайнаар аппар чыдарын югослав улустуң коргунчуг хилинчектениишкиннери көргүзүп турар. Титонуң дээрбечи бөлүү, хамаарышпас чоруктуң югославиязын чок кылган, чуртту империалистерге садыпкан, чонну кадыг-дошкун мөлчүүшкүнге, ядаралга, калчаараан фашистиг шаажылалга таварыштырган. Титочуларның чаа-чаа өнчүк чөңгөлери болза, югослав улустуң титочу дээрбечи бөлүкту дүжүрери дөөш демиселди калбартырын күштелдиреринiң эргежок чугулазынга бүзүредип турар. Гестапочу-фашистиг ёзу-чурум-биле бо аарберге демиселге пролетаржы интернационализмге коммунизмниң шынчы каадырлары өзүп келир болгаш дадыгып быжыгар дээрзи дадагалзаа чок. Олар боттарының улузун баштап алгаш, Югославияга херек хосталганы чаалап ап, тайбыңның болгаш социализмниң лагеринче Югославияны катап киирип алырлар. Империалистер-биле эвилел болза, аш-чутче түреңги чорукче, дайынче орук болур. Ынчаарга чонга херек аас-кежиинче болгаш хосталгаже баарының карачаңгыс оруу туруп турар. Ол болза, ССРЭ-биле акы-дүңмалышкы эвилелдиң оруу болурун югослав улус бо хүн билип турар.

* * *

Солунда мындыг үүлдер база парлатынган: Австрияның Коммунистиг партиязының даргазы И. Копленигтиң «Австрияның ажылчын аңгызының дайынчы сорулгалары», «Италияның коммунистиг аныяктарының Федерацияның чиңгине секретари Э. Верлингуэрниң «Италияның аныяктарының национал демократтыг фронтузу», Ян Мерекктиң «Америк сенаторлар болгаш Титонуң дээрбечи бөлүү» болгаш «Жюль Моктуң төлептиг өөреникчизи» деп политиктиг үүлдери партия допчулары болгаш информация бар.

Кореяның күш-ажылчы партиязының Төп Комитединиң хуралы

ПЕКИН. Кореяның Төп телеграф агентилелиниң медээлээни-биле алырга декабрьниң 21-ден 23-ке чедир Кореяның күш-ажылчы партиязының Төп комитединиң үш дугаар пленуму болуп эрткен. Амгы үениң байдалы болгаш ээлчеглиг сорулгаларның дугайында пленумга генерал Ким Ир Сен илеткел кылган. Оон дараазында Соңгу болгаш Мурнуу Кореяның профэвилелдерин катыштырар дугайында Пак Хен Ен илеткел кылган.

Пленум ВКП(б) ТК-ның Чиңгине секретари Генералиссимус Сталинга болгаш Кыдаттың коммунистиг партиязының Төп Комитединиң даргазы Мао Цзе-дунга байырлыг телеграммалар чоруткан.

(СЭТА).

Лисынманчыларның араатанзыг чоруу

ПРАГА. Телепресс агентилелиниң дамчыдып турары болза, чоокта чаа Кореядан ээп келген Англияның «Дейли экспресс» солунунуң корреспондентизи Кореяда лисынманчыларның үүлгеткени араатанзыг чоруктарның дугайында, үүлүн парлап үндүрген.

Корреспондент болза, 29 тутурганнарны лисынманчыларның канчаар боолап өлүргенин, база оон иштинде ийи хөрөөженнерни болгаш ийи бичии оолду өлүргенин база бижип турар. Ол оолдарның бирээзи он үш харлыг, бирээзи чүгле сес харлыг болган.

(СЭТА).

АКШ-та негрлерге удур полицейжи террор

НЬЮ-ЙОРК. Катышкан Штаттарда сөөлгү үеларде негрлерге удур полицейжи террор калбарып турар.

«Дейли уоркер» солуннуң медээлеп турары-биле алырга, чоокта чаа Гарлемге (Нью-Йорк району) хөй кижи киржикчилиг митинги болган. Митингиниң киржикчилери дайынның ветераны негр Джон Деррикти полицейлер өлүрүп каан дугайында күштүг удурланыышкынын илередип чүве чугаалаа турганнар.

Солуннуң медээлеп турары болза Денверге Рид деп полицейжи 15 харлыг негр оол Чарльз Вильсонну өлүрүп каан. Чурттакчы чоннарның күштүг базыышкынының хараазы-биле эрге-чагырга черлери Ридти судка шилчидип бээринче албадаткан.

«Пиплс уорла» солуннуң медээлеп турары болза, Сан-Педронуң полицейжилери (калифорния) тутуруп бажыңнаткан ийи негрлерни—Сюмюэль Джоунс болгаш Натаниэль Рея оларны ааратанзыг ёзу-биле соп эрээдөөннер.

Ол солуннуң оон ыңай медээлеп турары болза, Лос-Анжелоста полицейжилер мексиканчы аныяк негр ажылчын Агрепино Уртадону өлүрүп каанар.

(СЭТА).

Американнар англияда дагаа чумазы нептередип турар

ПРАГА. Телепресс агентилелиниң Лондонда корреспондентизиниң медээлеп турары-биле алырга, январь 9-та пресс-конференцияга чер ажылының министри Англияның фермерлериниң азырал дагааларының аразында чума аарыгның халдамыры нептерээн деп медеглээн. Дагаа чумазы Американың хөй бомбачы самолёттарының баазазы турар Милденхолдан (Суффолк) эгелеп нептерээн деп министр айыткан.

Милденхолдан кээп турар медээлерни ёзугаар алырга, ында америк ужудукчуларга чемге хереглээри-биле америкадан эккеп турар дагаалар чумалыг болган ужурунда ол аарыг оон эгелеп тывылган деп турар.

(СЭТА).

Барыын Германия армиязын тургузар дугайында чугаалажыышкыннар

БЕРЛИН. Барыын Германиялың ДПА агентилелиниң медээлеп турары-биле алырга, январь 9-та Барыын Германияның эксперттери-биле барыын талакы чурттарның эксперттериниң аразында Барыын Германияның армиязын тургузар дугайында чугаалажыышкыннар эгелөөн.

(СЭТА).

Харыысалгалыг редактор О. А. ТОЛГАР-ООЛ.

Кызыл хоорайда Заозерная кудумчузунуң № 35 бажыңында чурттап турар Панасевич Вера Васильевна бодунуң ашаа—Панасевич Александр Ворламовичиден чарлыр мен деп келгениниң хөрөөн Кызыл хоорайның ийи дугаар участогунуң улус судунга көөрүн чарлап тур.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл Щетинкин кудумчуу, бажың 7. ТЕЛЕФОННАРЫ: Харыысалгалыг редакторнуң 3—62; редакторнуң оралакчызының, харыысалгалыг секретарьның—3—68; партия амыдыралы, пропаганда болгаш агитация, литература болгаш уран-чүүл, көдөө ажыл-агый, иштики информация, үлетпүр болгаш транспорт, чагаа килдистериниң, бухгалтерияның—3—65.

Б00259. Облкүүскомнуң типографиязы